

บทที่ 2

วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น : ศึกษาเฉพาะกรณีองค์การบริหารส่วนตำบลหนองหมื่นถ่าน อำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด ผู้ศึกษาได้ศึกษา เอกสาร แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางประกอบการศึกษา โดยเสนอเนื้อหาสาระตามลำดับ ดังต่อไปนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน
2. แนวคิดเกี่ยวกับการกระจายอำนาจ
3. แนวคิดเกี่ยวกับการปกครองท้องถิ่น
4. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น
5. ระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น
6. บริบทองค์การบริหารส่วนตำบลหนองหมื่นถ่าน อำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน

การมีส่วนร่วมของประชาชน คือการประสานทรัพยากรบุคคล เพื่อให้ดำเนินกิจกรรมร่วมกัน เริ่มตั้งแต่การจัดเตรียมแผนงาน การมีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผน การจัดองค์กร การสั่งการ และควบคุมการปฏิบัติในแต่ละส่วน เพื่อให้การวางแผนตรงกับความต้องการของประชาชน และสามารถแก้ไขปัญหาให้แก่ประชาชนในตำบลได้อย่างแท้จริง การนำเสนอซึ่งความคิดเห็น การมีส่วนร่วมในการวางแผน จึงถือเป็นองค์ความรู้สำคัญ

1. ความหมายของการมีส่วนร่วม

นักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ มีทั้งที่มีความหมายที่คล้ายคลึงกันและแตกต่างกันตามทัศนคติของแต่ละท่าน ประกอบด้วย

อาภรณ์พันธ์ จันทร์สว่าง (2522 : 19) ได้อธิบายการมีส่วนร่วมของประชาชนว่า การมีส่วนร่วมเป็นผลมาจากการเห็นพ้องกันในเรื่องของความต้องการ และทิศทางของการ

เปลี่ยนแปลงที่ความเห็นพ้องต้องกันนั้น จะต้องมีความพ้องจนเกิดความริเริ่ม โครงการเพื่อ การนั้น ๆ คนเราสามารถรวมกันได้โดยผ่านองค์กร ดังนั้นองค์กรจะต้องเป็นตัวนำให้บรรลุ ถึงความเปลี่ยนแปลงที่ต้องการได้

อคิน รพีพัฒน์ (2527 : 101) ได้แบ่งลักษณะของการมีส่วนร่วมของคนใน ชุมชนที่เข้าร่วมในกิจกรรมการพัฒนาออกเป็น 4 ลักษณะ คือ

1. ร่วมในการค้นหาสาเหตุของปัญหา ตลอดจนแนวทางแก้ไข
2. ร่วมในการตัดสินใจเลือกวิธีการแก้ไขและการวางแผนเพื่อแก้ปัญหา
3. ร่วมในการปฏิบัติงานกิจกรรมการพัฒนาตามแผนที่กำหนด
4. ร่วมในการประเมินผลงานกิจกรรมการพัฒนา

ปรัชญา เวสารัชช์ (2528 : 5) ได้นิยามความหมายของการมีส่วนร่วมว่าต้อง ครอบคลุมในประเด็น ดังต่อไปนี้

ประเด็นที่ 1 การมีส่วนร่วมของประชาชนครอบคลุมถึงการสร้างโอกาส ที่เอื้อหรือเปิดโอกาสให้สมาชิกทุกคน และสังคมได้ร่วมกิจกรรมนำไปสู่การพัฒนา และทำให้ ได้รับประโยชน์จากการพัฒนาเท่าเทียมกัน

ประเด็นที่ 2 การมีส่วนร่วมของประชาชนสะท้อนการเข้าไปเกี่ยวข้อง โดยความสมัครใจเป็นประชาธิปไตยในการตัดสินใจเพื่อกำหนดนโยบาย การวางแผนและ ดำเนินโครงการพัฒนาเศรษฐกิจสังคม และการแบ่งสรรผลประโยชน์ที่เกิดจากการพัฒนา การพิจารณาในมิติดังกล่าว การมีส่วนร่วมของประชาชนจึงเป็นการเชื่อมระหว่างส่วนที่ ประชาชนลงทุน (แรงงาน และทรัพยากร) เพื่อการพัฒนา กับประโยชน์ที่ได้รับจากการลงทุน

ประเด็นที่ 3 ลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชน อาจแตกต่างกันไปตาม สภาพโครงสร้างการบริหาร นโยบายและลักษณะเศรษฐกิจสังคมของประชาชน การมีส่วน ร่วมของประชาชนมิได้เป็นเพียงเทคนิควิธีการ แต่เป็นปัจจัยสำคัญในการประกันให้เกิดการ พัฒนาที่มุ่งประโยชน์ที่ได้รับจากการลงทุน

นิธิ เอียวศรีวงศ์ (2532 : 98) ได้ให้ความเห็นการพัฒนาที่จะเป็นผลดี และ เป็นธรรมนั้น ประชาชนต้องมีส่วนร่วมในการพัฒนานับตั้งแต่ระยะเริ่มต้นของการกำหนด เป้าหมายและแนวทางของการพัฒนา ซึ่งการพัฒนาดังกล่าวจะต้องโอนอ่อนต่อความ แตกต่าง (Diversify) ของท้องถิ่นตลอดจนแนวทางการพัฒนาย่อมต้องอยู่ภายใต้การควบคุม และตัดสินใจของประชาชนเจ้าของท้องถิ่นอย่างมาก

ศุภราภรณ์ ธรรมชาติ (2541 : 12) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วม หมายถึง ความร่วมมือ ร่วมปฏิบัติ และร่วมรับผิดชอบด้วยกัน ไม่ว่าจะเป็นของบุคคลหรือของกลุ่ม ทั้งนี้เพื่อให้เกิดการดำเนินงาน เกิดการพัฒนา และเกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดี ต้องการ ซึ่งการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญของการพัฒนาชุมชน ส่งผลให้การดำเนินงานหรือการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ตามแผนงานหรือโครงการเกิดประสิทธิผล

เพิ่มศักดิ์ มกราภิรมย์ (2543 : 11) ได้กล่าวว่า การมีส่วนร่วมคือ การที่ประชาชนประกอบด้วยบุคคล กลุ่ม และองค์กรมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการ การรับรู้ ข้อมูลข่าวสาร การแสดงความคิดเห็น ซึ่งประเด็นปัญหา การตัดสินใจ กำหนดนโยบาย การวางแผนการได้รับประโยชน์ การตรวจสอบการให้อำนาจรัฐทุกระดับ การติดตามประเมินผล และแก้ไขปัญหาอุปสรรค ดังนั้นการทำงานแบบมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องกับบุคคลและองค์กรหลายประเภท เพื่อให้เกิดความสมานไมตรี

วิโรจน์ รอดวงษ์ (2544 : 46) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการที่รัฐบาลทำการส่งเสริมชักนำ และสร้างโอกาสให้ประชาชนทั้งส่วนบุคคล กลุ่มชุมชน ชมรม สมาคม มูลนิธิ และองค์กรอาสาสมัครเข้ามามีบทบาทในการดำเนินงานในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง หรือหลาย ๆ เรื่องแล้วแต่กรณี การมีส่วนร่วมของประชาชนอาจตรีกรอบได้แตกต่างกัน เดิมรัฐมักจะมองในแง่ของการร่วมสมทบแรงงาน วัสดุ เงิน ร่วมคิด ร่วมวางแผน และร่วมกันทำงาน หรืออาจมองในแง่ของการเน้นการมีส่วนร่วมในการคิด ร่วมวางแผน ร่วมทำงาน และร่วมกันบำรุงรักษา มากกว่าการร่วมสมทบเงินหรือแรงงาน

คารม คำพิฑูรย์ (2545 : 15) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมหมายถึง การที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกระทำกิจกรรมในขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่ง หรือทุกขั้นตอน ซึ่งผลที่เกี่ยวข้อง กับประชาชนได้เข้าใจให้เกิดการกระทำที่มีส่วนร่วม เพื่อให้บรรลุผลในสิ่งที่ประชาชนมุ่งหวัง ซึ่งจะทำให้เกิดความรู้สึกรับผิดชอบร่วมกัน

ภักจिता ปกป้อง (2546 : 11) กล่าวถึง ความหมายของการมีส่วนร่วมว่า เป็นการกระตุ้นให้ประชาชนตระหนักถึงสถานการณ์ของเขาว่า ควรกระทำอย่างไรบ้าง เพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายใต้การกำหนด และการดำเนินการของประชาชนเอง ทั้งนี้จะเกี่ยวข้องกับการเข้าไปร่วมแสดงความคิดเห็น วางแผนตัดสินใจดำเนินการ และการติดตามประเมินผล การมีส่วนร่วมอาจเป็นการเข้าร่วมโดยตรงด้วยตนเอง หรือสนับสนุนให้ผู้อื่นเข้าร่วม โดยผู้เข้าร่วมอาจอยู่ในฐานะผู้กระทำ (Actors) หรืออาจอยู่ในฐานะผู้ได้รับ

ประโยชน์ (Benefit) อย่างไรก็ตาม การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนา จะเกี่ยวข้องกับเรื่องต่อไปนี้

ข้อ 1 ร่วมศึกษาปัญหา สาเหตุของปัญหา และความต้องการของชุมชน

ข้อ 2 ร่วมคิด ร่วมสร้างรูปแบบการพัฒนาเพื่อแก้ปัญหา และสนองความต้องการ

ข้อ 3 ร่วมกำหนดทิศทาง แผนงาน โครงการ หรือกิจกรรม

ข้อ 4 ร่วมตัดสินใจในการใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดให้เป็นประโยชน์

ต่อส่วนรวม

ข้อ 5 ร่วมบริหารงานร่วมพัฒนาทั้งสติปัญญา แรงงาน และทุน ตามขีดความสามารถ รวมทั้งการติดตามประเมินผล และซ่อมบำรุงที่เกิดจากการดำเนินกิจกรรมนั้น

จากความหมายดังกล่าวข้างต้นพอสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึงการที่บุคคลกระทำในเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือในประเด็นที่บุคคลนั้นสนใจ ไม่ว่าจะเขาจะได้ปฏิบัติการเพื่อแสดงถึงความสนใจอย่างจริงจัง หรือไม่ก็ตาม และไม่จำเป็นที่บุคคลนั้นจะต้องเข้าไปเกี่ยวข้องกับกิจกรรมนั้นโดยตรงก็ได้ หรือเป็นการมีส่วนร่วม (ร่วมกับคนอื่น) ในการกระทำบางอย่าง เป็นต้น

2. หลักการมีส่วนร่วมของประชาชน

สมนึก ปัญญาสิงห์ (2532 : 275-276) ได้กำหนดหลักการมีส่วนร่วม และแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชน ไว้ดังนี้

2.1 ต้องยึดหลักความต้องการ และปัญหาของประชาชนเป็นจุดเริ่มต้น หากกิจกรรมที่จะนำไปให้ประชาชนเป็นเรื่องใหม่ ก็ต้องใช้ระยะเวลาในการกระตุ้น เร่งเร้า ความสนใจให้มีความรู้ความเข้าใจ จนประชาชนยอมรับความจำเป็น และประโยชน์ในการทำกิจกรรมเหล่านั้น

2.2 กิจกรรมต้องดำเนินการในลักษณะกลุ่ม เพื่อสร้างพลังกลุ่มในการรับผิดชอบร่วมกัน

2.3 แนวทางการพัฒนากิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชนต้องคำนึงถึงขีดความสามารถของประชาชนในการที่จะดำเนินการต่อไปได้ โดยไม่ต้องพึ่งพาทรัพยากรภายนอก โดยเฉพาะในระยะเริ่มแรก ต้องมีการทุ่มเทในลักษณะการให้เปล่าโดยสิ้นเชิง

ต้องทำให้ประชาชนเกิดความสำนึกเป็นเจ้าของร่วมกัน และต้องให้ประชาชนสามารถ
ดำเนินการด้วยตนเองได้ต่อไป หากการช่วยเหลือจากภายนอกสิ้นสุดสุด

2.4 กิจกรรมพัฒนาที่นำเข้าไปในชุมชน ต้องสอดคล้องกับสภาพแวดล้อม
ความพร้อมของชุมชน ความสอดคล้องกับขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมของชุมชน

2.5 เริ่มต้นกิจกรรม โดยอาศัยผู้นำของชุมชน ผู้นำชุมชนทั่วไปจะสามารถ
รับทราบและยอมรับสิ่งใหม่ ๆ ได้เร็วกว่าประชาชน และผู้นำเป็นที่ศรัทธาของประชาชน
อยู่ในตัวอยู่แล้ว การเริ่มต้นจากผู้นำจึงเป็นไปได้เร็วกว่าการเริ่มต้นที่ตัวประชาชน

2.6 ขั้นตอนการดำเนินงานต่าง ๆ ต้องให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่
ขั้นต้น กล่าวคือ ร่วมกันหาข้อมูล ร่วมกันหาสาเหตุของปัญหา ร่วมปรึกษาหารือวิธีการแก้ไข
ปัญหา ร่วมกันตัดสินใจ ร่วมกันวางแผน ร่วมกันปฏิบัติงาน ร่วมกันติดตามผลงาน จึงถึงขั้น
การร่วมกันบำรุงรักษาในระยะยาว

อังคณา วงษ์นอก (2547 : 26) ได้สรุป การมีส่วนร่วมของประชาชนว่า
การที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมโดยตรงกับองค์การบริหารส่วนตำบล ในด้านการมีส่วนร่วม
ในการวางแผนขององค์การบริหารส่วนตำบลในทุกขั้นตอน และการมีส่วนร่วม โดยอ้อมของ
ประชาชน คือ การมีส่วนร่วมผ่านตัวแทนของประชาชน นั่นก็คือ สมาชิกสภาองค์การบริหาร
ส่วนตำบล ทำหน้าที่บริหารงานในกิจกรรมแทนตนในการวางแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วน
ตำบล ประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้ทั้งทางตรงและทางอ้อม การเปิดโอกาสและเชิญ
ชวนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ผู้มีหน้าที่ในการวางแผนจะละเลยมิได้

สรุป หลักการมีส่วนร่วมของประชาชน ควรเริ่มต้นตั้งแต่การมีส่วนร่วมใน
การกำหนดปัญหาของประชาชน การมีส่วนร่วมในการหาวิธีการแก้ไขปัญหา การมีส่วนร่วม
ในการดำเนินกิจกรรม และการมีส่วนร่วมในการติดตามผล โดยกระบวนการมีส่วนร่วมมี
การกระทำผ่านตัวกลาง คือผู้นำชุมชน ซึ่งเป็นแกนนำในภาคประชาชนของตำบลในการเป็น
สื่อกลางที่ดี ที่จะส่งเสริมและเชิญชวนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนมากขึ้น

3. รูปแบบและขั้นตอนการมีส่วนร่วมของประชาชน

ในการที่องค์การบริหารส่วนตำบลจะดำเนินงานอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยให้
บุคคลหรือสมาชิกเข้ามามีส่วนร่วมนั้น จะต้องมียุทธวิธีรูปแบบและขั้นตอนดังต่อไปนี้

3.1 ขั้นตอนการมีส่วนร่วมประชาชน

อกิน รพีพัฒน์ (2527 : 18) ได้ชี้ให้เห็นว่า การมีส่วนร่วมประชาชนจะต้องเข้าร่วมในขั้นตอนต่าง ๆ คือ

3.1.1 การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุปัญหาของประชาชน เนื่องมาจากเหตุผลพื้นฐานคือ ชาวชนบทประสบปัญหาข้อมรู้ปัญหาของตนเองได้มากที่สุด

3.1.2 การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินการ กิจกรรมเพื่อแก้ปัญหาเหล่านั้น ผู้ที่เลือกแนวทางในการพัฒนาควรเป็นประชาชนในชุมชนนั่นเองไม่ใช่บุคคลภายนอกเพื่อให้เหมาะสมสอดคล้องกับทรัพยากร กับศักยภาพในการพัฒนาชุมชนนั้น

3.1.3 การมีส่วนร่วมในการลงทุน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านแรงงาน การร่วมแรงในการประกอบกิจกรรมจะทำให้ประชาชนมีความผูกพันกันมากขึ้น และก่อให้เกิดความรู้สึกร่วมกันในการเป็นเจ้าของกิจกรรม และผลงานที่ปรากฏซึ่งจะส่งผลให้ประชาชนบำรุงรักษาให้ดำรงอยู่อย่างสมบูรณ์และมีประโยชน์อย่างยืนยาว

3.1.4 การมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลเพื่อค้นคว้า เพื่อหาข้อดีและข้อบกพร่องอันเกิดจากการดำเนินกิจกรรม ซึ่งได้นำมาเป็นบทเรียนในการหาทางปรับปรุงแก้ไขและเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานต่อไป

3.2 ขั้นตอนการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน

ไพรัตน์ เคะชรินทร์ (2530 : 29) ได้กล่าวถึงขั้นตอนการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ของนโยบายการพัฒนา มี 8 ขั้นตอน ดังนี้

3.2.1 ร่วมทำการศึกษาค้นคว้าถึงปัญหาและสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้น ในชุมชนรวมถึงความต้องการของชุมชน

3.2.2 ร่วมค้นหา และสร้างรูปแบบและวิธีการพัฒนา เพื่อแก้ไขและลดปัญหาของชุมชนหรือเพื่อสร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่เป็นประโยชน์ของชุมชนหรือสนองความต้องการของชุมชน

3.2.3 ร่วมวางแผนนโยบายหรือแผนงาน หรือ โครงการหรือกิจกรรม เพื่อจัดและแก้ไขตลอดจนสนองความต้องการของชุมชน

3.2.4 ร่วมตัดสินใจการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม

3.2.5 ร่วมจัดหรือปรับปรุงระบบการบริหารงานพัฒนาให้มี
ประสิทธิภาพและประสิทธิผล

3.2.6 ร่วมการลงทุนในกิจกรรมโครงการชุมชนตามขีดความสามารถ
ของตนเอง และของหน่วยงาน

3.2.7 ร่วมปฏิบัติตามนโยบาย แผนงาน โครงการและกิจกรรม
ให้บรรลุตามเป้าหมายวางไว้

3.2.8 ร่วมควบคุม ติดตาม ประเมินผล และร่วมบำรุงรักษาโครงการ
และกิจกรรมที่ได้ทำไว้ ทั้งภาคเอกชนและภาครัฐบาลให้ใช้ประโยชน์ได้ตลอดไป

3.3 การมีส่วนร่วมของ โคนเฮนและอ็ฟฮอฟ

ประจวบ สือประสาร (2542 : 22) ได้กล่าวอ้างถึงการมีส่วนร่วมของ
โคนเฮนและอ็ฟฮอฟ ว่า การมีส่วนร่วมออกเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision making)
ประการแรกที่จะต้องกระทำคือการกำหนดความต้องการ และการจัดลำดับความสำคัญ
ต่อจากนั้นก็เลือกนโยบายและประชากรที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจในส่วนที่เริ่มต้น
การตัดสินใจในช่วงการดำเนินการตามแผน และการตัดสินใจในช่วงการปฏิบัติการตาม
แผนที่วางไว้

ขั้นตอนที่ 2 การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ (Implementation)
เป็นองค์ประกอบของการดำเนินงานถัดจากขั้นตอนที่ 1 เพื่อช่วยให้การดำเนินงานเป็นไป
อย่างมีประสิทธิภาพในส่วนขององค์ประกอบการดำเนินงานนั้น จะได้มาจากคำถามที่ว่า
ใครจะทำประโยชน์ให้แก่โครงการ ได้บ้าง และจะทำโดยวิธีใด

ขั้นตอนที่ 3 การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ (Benefit) ในส่วนที่
เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์นั้น นอกจากผลประโยชน์ในเชิงปริมาณและคุณภาพแล้ว จะต้อง
พิจารณาถึงการกระจายผลประโยชน์ภายในกลุ่มด้วยผลประโยชน์ของโครงการนี้ จะต้อง
มี ทั้งผลประโยชน์ที่เป็นไปในทางบวกรวมทั้งผลประโยชน์ที่เป็นไปในทางลบ ซึ่งจะเป็น
ประโยชน์และเป็นโทษต่อบุคคลและสังคมด้วย

ขั้นตอนที่ 4 การมีส่วนร่วมในการประเมินผล(Evaluation) ในส่วน
ของการมีส่วนร่วมในการประเมินผลนั้นสิ่งสำคัญที่ควรสังเกต คือ ความเห็น (Views)
และความคาดหวัง (Expectation)

3.4 รูปแบบของการมีส่วนร่วมของประชาชน

อังกศนา วงษ์นอก (2547 : 29) ยังได้จำแนกรูปแบบของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล ออกเป็น 5 รูปแบบ คือ

1. การมีส่วนร่วมในการกำหนดปัญหาและความต้องการ
2. การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผน/โครงการ
3. การมีส่วนร่วมในการตรวจสอบเนื้อหาของแผน
4. การมีส่วนร่วมในการตรวจสอบว่ามีการนำไปจัดทำข้อบังคับ

งบประมาณรายจ่าย

5. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ ติดตาม ประเมินผล

สรุป รูปแบบและขั้นตอนการมีส่วนร่วมของประชาชน ประกอบด้วย 5 ขั้นตอนที่สำคัญ เช่น ขั้นตอนกำหนดความต้องการ ขั้นวางแผนดำเนินงาน ขั้นตัดสินใจ ขั้นดำเนินการ และขั้นติดตามผล

4. วิธีการวัดการมีส่วนร่วมของชุมชน

วิโรจน์ รอดวงษ์ (2544 : 50-52) ได้สรุปการจำแนกวิธีการวัดการมีส่วนร่วมในการพัฒนา แบ่งออกเป็น 5 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 การมีส่วนร่วมในขั้นริเริ่มการพัฒนา ซึ่งเป็นขั้นตอนที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ค้นหาปัญหา และสาเหตุของปัญหาภายในท้องถิ่น ตลอดจนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการกำหนดความต้องการของท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมในการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการด้วย

ขั้นตอนที่ 2 การมีส่วนร่วมในการวางแผนการพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและวัตถุประสงค์ของโครงการ กำหนดวิธีการและแนวทางในการดำเนินงาน ตลอดจนกำหนดทรัพยากรและแหล่งทรัพยากรที่จะใช้

ขั้นตอนที่ 3 การมีส่วนร่วมในการดำเนินการพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริจาคทรัพยากรเพื่อการพัฒนา ขั้นตอนนี้ประชาชนมีส่วนร่วมในการสร้างประโยชน์ โดยการสนับสนุนทรัพย์ วัสดุอุปกรณ์ และแรงงาน หรือเข้าร่วมบริหารงานประสานงาน และดำเนินการขอความช่วยเหลือจากภายนอก

ขั้นตอนที่ 4 การมีส่วนร่วมในขั้นรับผลประโยชน์จากการพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ที่พึงได้จากการพัฒนา หรือยอมรับ

ผลกระทบอันเกิดจากการพัฒนา ทั้งด้านวัตถุ และจิตใจ อันแสดงออกมาในเชิงรูปธรรม ต่อสังคมหรือบุคคลก็ได้

ขั้นตอนที่ 5 การมีส่วนร่วมในการประเมินผลการพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ประชาชนมีส่วนร่วมเข้าร่วมประเมินว่า การพัฒนาที่ได้กระทำไปนั้นสำเร็จตามวัตถุประสงค์เพียงใด ซึ่งในการประเมินผลอาจปรากฏในลักษณะของการประเมินรูปแบบอันเป็นการประเมินผลความก้าวหน้าที่ทำเป็นระยะ ๆ หรือกระทำในรูปแบบของการประเมินผลรวม ซึ่งเป็นการประเมินผลสรุปรวบยอดว่า การพัฒนานั้นก่อให้เกิดผลอย่างไร

สรุป จากแนวคิด ทฤษฎี ตลอดจนนักวิชาการที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ผู้ศึกษาได้นำมาบูรณาการโดยใช้กรอบแนวคิดของ อังคณา วงษ์นอก (2547: 29) เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการวางแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล เป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาครั้งนี้

แนวคิดเกี่ยวกับการกระจายอำนาจ

1. ความหมายของการกระจายอำนาจ

การกระจายอำนาจ (Decentralization) เป็นหลักการหลักหนึ่งของการจัดระเบียบการปกครองประเทศ มีหลักการสำคัญ คือ เป็นการกระจายอำนาจการปกครองส่วนกลางไปให้ประชาชนในท้องถิ่นดำเนินการเอง โดยอิสระพอสมควร ภายใต้บทบัญญัติแห่งกฎหมาย การกระจายอำนาจนี้ทำให้เกิดระเบียบการจัดการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นขึ้น องค์การบริหารส่วนตำบลถือว่าเป็นหน่วยการปกครองท้องถิ่นรูปแบบหนึ่งตามแนวความคิดของหลักการกระจายอำนาจการปกครอง ได้มีนักวิชาการหลายท่าน ได้ให้ความหมายไว้ ดังนี้

ธเนศร์ เจริญเมือง (2548 : 290) กล่าวถึงการกระจายอำนาจว่าเป็นระบบการบริหารการปกครองประเทศที่รัฐบาลกลางหรือรัฐบาลแห่งชาติ กระจายอำนาจบางส่วนให้แก่หน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้มีอำนาจดำเนินการภายในอาณาเขตของตน โดยปราศจากการแทรกแซง ดังนั้น เพื่อให้มีอำนาจการปกครอง (Devolution) ให้เพื่อเป็นการให้ความรับผิดชอบแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยเด็ดขาด ส่วนกลางจะแก้ไขเปลี่ยนแปลงหรือยกเลิกมิได้ เพราะสัมพันธ์ภาพส่วนกลางกับท้องถิ่นมิใช่เป็นแบบสายการบังคับบัญชา

ลิจิต ธีรเวคิน (2535 : 269) การกระจายอำนาจ หมายถึง การมอบอำนาจการปกครองให้คนในท้องถิ่น โดยมีอิสระในการปกครองตนเอง การบริหารท้องถิ่นมีงบประมาณของตนเอง มีเจ้าหน้าที่ของตนเอง และมีฐานะเป็นนิติบุคคล

โกวิทช์ พวงงาม (2548 : 28 – 29) ได้ให้ความหมายของการกระจายอำนาจ (Decentralization) ว่ามี 2 รูปแบบ คือ

1.1 การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น หรือการกระจายอำนาจตามอาณาเขต หมายถึง การมอบอำนาจไปให้ท้องถิ่นจัดทำกิจกรรม หรือบริหารสาธารณะภายในเขตท้องถิ่นที่แต่ละท้องถิ่นมีอิสระบางประการในการปกครองตนเองพอควร

1.2 การกระจายอำนาจตามบริหาร หรือการกระจายอำนาจทางเทคนิค หมายถึง การโอนกิจการบริหารสาธารณะบางกิจการจากรัฐ หรือองค์การปกครองส่วนกลางไปให้หน่วยงานบางหน่วยงานรับผิดชอบจัดทำแยกต่างหากและเป็นอิสระ โดยปกติแล้วจะเป็นกิจการ ซึ่งการจัดทำต้องอาศัยความรู้ความชำนาญทางเทคโนโลยีแขนงใดแขนงหนึ่งเป็นพิเศษ เช่น การสื่อสารวิทยุกระจายเสียง โทรทัศน์ การผลิตกระแสไฟฟ้า เป็นต้น

2. หลักการกระจายอำนาจ

หลักการกระจายอำนาจมีองค์ประกอบสำคัญ 4 ประการ คือ (สถาบันดำรงราชานุภาพ. 2539 : 12)

2.1 มีความเป็นนิติบุคคล การกระจายอำนาจปกครองนั้นจะต้องมีองค์การเป็นนิติบุคคลต่างจากองค์การบริหารของรัฐบาลกลาง การที่องค์การเป็นนิติบุคคลต่างหากนี้ก็เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติหน้าที่ของตน องค์การเหล่านี้จะต้องมีงบประมาณ ทรัพย์สิน หนี้สิน และเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานของตน

2.2 มีอำนาจอิสระในการปฏิบัติงาน ความอิสระในการปฏิบัติหน้าที่เป็นหลักการที่สำคัญประการหนึ่งของการกระจายอำนาจ เพราะหากองค์การนั้นไม่มีอำนาจอิสระในการปฏิบัติหน้าที่ที่จะต้องรอกำสั่งจากรัฐบาลกลางอยู่เสมอ องค์การเช่นนี้ก็จะมิได้ลักษณะไม่ผิดไปจากหน่วยงานการปกครองส่วนภูมิภาค ซึ่งมีฐานะเป็นตัวแทนของรัฐบาลกลางที่ประจำอยู่ในภูมิภาคต่าง ๆ ทั่วประเทศ องค์การปกครองท้องถิ่นจะต้องมีอำนาจอิสระในการปฏิบัติภารกิจของตนเอง ตลอดจนมีอิสระพอในการกำหนดนโยบายหรือการตัดสินใจในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้ แต่ก็มิใช่ว่าอำนาจอิสระขององค์การปกครองท้องถิ่นจะต้องมีพอสมควร หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง องค์การปกครองท้องถิ่นมิใช่เป็นสถาบันการเมือง

ที่มีอำนาจอธิปไตยเป็นของตนเอง หากแต่มีอำนาจหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดให้ และให้มืองค์การที่จำเป็นสำหรับทำหน้าที่ทางด้านนิติบัญญัติ และบริการกิจกรรมอันเป็นหน้าที่ของตนเท่านั้น

2.3 ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการเลือกผู้บริหารและผู้นำที่นิติบัญญัติ การมีส่วนร่วมในการปกครองตนเองในท้องถิ่นของประชาชนนั้น อาจจะทำให้หลายระดับแล้วแต่ความสามารถ และความสนใจของประชาชนในท้องถิ่นนั้นเป็นสำคัญ เช่น ประชาชนบางคนอาจจะมีส่วนร่วมในกิจกรรมของท้องถิ่น เฉพาะการไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งตัวแทนของตนเข้าไปทำหน้าที่ในตำแหน่งต่าง ๆ ขององค์กรปกครองท้องถิ่นมากกว่านั้น ถึงกับสมัครเข้ารับเลือกตั้งเป็นตัวแทนของประชาชนเพื่อให้ได้มีโอกาสเข้ามา มีบทบาทในการดำเนินกิจกรรมอันเป็นหน้าที่ขององค์กรปกครองท้องถิ่นด้วยตนเองก็จะทำได้

2.4 มีงบประมาณของตนเอง องค์กรปกครองท้องถิ่นต้องมีอำนาจในการจัดเก็บรายได้ด้วยตนเอง รวมไปถึงการมีอำนาจในการบริหารงบประมาณที่ได้มานั้นด้วยตนเอง การให้องค์กรปกครองท้องถิ่นนั้นมีอำนาจในการจัดเก็บและบริหารรายได้ด้วยตนเองนั้น เป็นการมอบอำนาจการตัดสินใจให้องค์กรปกครองท้องถิ่นทั้งหมด ตั้งแต่การวางแผนปฏิบัติงาน การจัดเก็บรายได้ การบริหารและการบริหารประชาชนในเขตพื้นที่รับผิดชอบ

3. ความสำคัญของการกระจายอำนาจ

การกระจายอำนาจการปกครองมีความสำคัญในทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งจะขอแยกกล่าวในประเด็นใหญ่ ๆ 2 ประการ คือ (ลิขิต ชีรวคิน. 2535 : 267)

3.1 การกระจายอำนาจเป็นรากแก้วของระบบการปกครองแบบประชาธิปไตย ทั้งนี้เพราะประชาธิปไตยต้องประกอบด้วยโครงสร้างพื้นฐาน คือระดับท้องถิ่น การเน้นแต่การพัฒนาโครงสร้างเมืองบนระดับชาติ เช่น รัฐธรรมนูญ สภานิติบัญญัติ การเลือกตั้ง ฯลฯ โดยไม่ได้คำนึงถึงพื้นฐานเมืองล่าง ได้แก่ ความตื่นตัวทางการเมือง ความสามารถและโอกาสในการปกครองตนเอง ก็เท่ากับพยายามพัฒนาในลักษณะหัวโตตัวลีบ กล่าวง่าย ๆ ก็คือ การปกครองตนเองในรูปแบบของการปกครองท้องถิ่นอย่างแท้จริง หรือ กระจายอำนาจไปในระดับต่ำสุด คือ รากแก้วซึ่งเป็นฐานเสริมสำคัญยิ่งของการพัฒนาระบบการเมืองการปกครองในระบบประชาธิปไตย ความล้มเหลวของระบบประชาธิปไตยใน

ประเทศไทยมีหลายองค์ประกอบ แต่องค์ประกอบสำคัญยิ่งยวดอันหนึ่งก็คือ การขาดพื้นที่ในท้องถิ่น

3.2 การกระจายอำนาจยังมีความสำคัญอย่างยิ่งในทางเศรษฐกิจและสังคมในแง่การพัฒนาชนบท การมีส่วนร่วมของประชาชนจะทำให้การพัฒนาชนบทสัมฤทธิ์ผล การกระจายอำนาจ จึงไม่ใช่แค่เพียงเพื่อเป็นการปูพื้นฐานในระบอบประชาธิปไตยเท่านั้น แต่ยังเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาชนบทอีกด้วย

จะเห็นได้ว่าการกระจายอำนาจไม่เพียงแต่เป็นการให้โอกาสแก่ประชาชนในการเข้ามามีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่นเท่านั้น แต่ยังมีผลต่อเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมของประเทศอีกด้วย

4. ประโยชน์ของการกระจายอำนาจการปกครอง

ถิจิต ชีรเวคิน (2535 : 208) ได้สรุปประโยชน์ของการกระจายอำนาจไว้ดังนี้

4.1 การกระจายอำนาจการปกครอง สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างถูกต้อง เพราะท้องถิ่นทราบความต้องการของประชาชนได้ดี และมีเจ้าหน้าที่เป็นของท้องถิ่นของตนเอง จึงกำหนดการบริหารแก่ประชาชนในท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี เหมาะสมกับปัญหาของบ้านเมือง

4.2 การกระจายอำนาจการปกครองเป็นการตัดภาระและแบ่งเบาจากราชการส่วนกลางได้มาก เพราะท้องถิ่นมีงบประมาณและรายได้ของตนเอง จัดการบริหารท้องถิ่นด้วยตนเอง เป็นการช่วยรัฐบาลกลางมอบอำนาจให้แก่ท้องถิ่นออกกฎหมายและระเบียบขึ้นดำเนินการซึ่งเป็นไปได้อย่างรวดเร็ว

4.3 การกระจายอำนาจการปกครองเป็นการฝึกประชาชนให้รับผิดชอบต่อตนเองสร้างความเข้าใจระบบประชาธิปไตย ให้ดียิ่งขึ้นและโดยที่หน่วยราชการท้องถิ่นไม่ใหญ่โตมากเกินไปและมีความใกล้ชิดประชาชน จึงมีส่วนร่วมในกิจการปกครองท้องถิ่น ซึ่งเป็นการเข้าถึงระบอบการปกครองของประเทศได้ดียิ่งขึ้น ดังนั้นท้องถิ่นจึงเสมือนโรงเรียนที่สอนระบบการปกครองให้แก่ประชาชน

4.4 การกระจายอำนาจการปกครองเป็นการเพิ่มพูนประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของรัฐบาลกลาง เพราะท้องถิ่นได้ช่วยแบ่งเบาภาระของรัฐบาลกลางไปมาก แล้วรัฐบาลกลางย่อมมีโอกาสทุ่มเทช่วยเหลือพัฒนาเศรษฐกิจของภูมิภาคต่าง ๆ ได้อย่างเต็มที่ ถ้าท้องถิ่นสามารถช่วยตนเองได้ และไม่สร้างปัญหาแก่รัฐบาลกลาง

สรุปได้ว่า การกระจายอำนาจการปกครองหมายถึง การทำให้ประชาชนในท้องถิ่น มีอำนาจอิสระจากส่วนกลาง ภายใต้ขอบเขตของกฎหมายทั้งทางการเมือง และทางการบริหาร ในการกำหนดนโยบายและการบริหารงานให้เป็นไปตามนโยบายหรือความต้องการของตนเอง โดยมีองค์กรของประชาชนในท้องถิ่นซึ่งมีฐานะเป็นนิติบุคคลแยกออกจากรัฐบาลกลางเป็นผู้ดำเนินงาน มีงบประมาณรายได้ ทรัพย์สิน และบุคลากรเป็นของตนเอง และคณะผู้บริหารจัดการมาจากการเลือกตั้งของประชาชนในท้องถิ่นนั้น ๆ การกระจายอำนาจการปกครองดังกล่าวก่อให้เกิดรูปแบบการปกครองที่เรียกว่า การปกครองท้องถิ่น มีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งเป็นองค์กรของประชาชนเป็นผู้ดำเนินงานเพื่อสนองความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น

แนวคิดเกี่ยวกับการปกครองท้องถิ่น

1. ความหมายของการปกครองท้องถิ่น

การปกครองท้องถิ่นในรูปแบบของการปกครองตนเอง (Local Self Government) ได้มีนักวิชาการหลายท่าน ได้ให้ความหมายไว้ ดังนี้

ชูศักดิ์ เทียงตรง (2518 : 13) ได้ให้ความหมายการปกครองท้องถิ่น คือ การปกครองที่รัฐบาลกลางได้มอบอำนาจให้หรือกระจายอำนาจไปให้หน่วยการปกครองที่เกิดจากหลักการกระจายอำนาจได้มีอำนาจในการปกครองร่วมรับผิดชอบทั้งหมดหรือแต่เพียงบางส่วนในการบริหารภายในขอบเขตอำนาจหน้าที่และอาณาเขตของตนเองที่กำหนดไว้ตามกฎหมาย

ประหยัด หงษ์ทองคำ (2537 : 37-39) ได้ประมวลหลักการปกครองท้องถิ่น ได้สาระสำคัญ ดังนี้

1.1 การปกครองของชุมชนหนึ่ง ซึ่งชุมชนเหล่านี้อาจมีความแตกต่างกันในด้านความเจริญ จำนวนประชากร หรือขนาดของพื้นที่ เช่น หน่วยการปกครองท้องถิ่นของไทยจัดเป็นกรุงเทพมหานคร เทศบาล สุขาภิบาล องค์การบริหารส่วนจังหวัด องค์การบริหารส่วนตำบล และเมืองพัทยา ตามเหตุผลดังกล่าว

1.2 หน่วยการปกครองท้องถิ่นจะต้องมีอำนาจอิสระ (Autonomy) ในการปฏิบัติหน้าที่ตามความเหมาะสม กล่าวคือ อำนาจของหน่วยการปกครองท้องถิ่นจะต้องมีขอบเขตพอสมควร เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการปฏิบัติหน้าที่ของหน่วยงาน

การปกครองท้องถิ่นอย่างแท้จริง หากมีอำนาจมากเกินไป มีขอบเขต หน่วยการปกครองท้องถิ่นนั้นก็จะกลายเป็นรัฐอธิปไตยเอง เป็นผลเสียดต่อความมั่นคงของรัฐบาล อำนาจของท้องถิ่นนี้มีขอบเขตที่แตกต่างกันออกไปตามลักษณะความเจริญและความสามารถของประชาชนในท้องถิ่นนั้นเป็นสำคัญ รวมทั้งนโยบายของรัฐบาลในการพิจารณาการกระจายอำนาจให้หน่วยการปกครองท้องถิ่นระดับใดจึงจะเหมาะสม

1.3 หน่วยการปกครองท้องถิ่นจะต้องมีสิทธิตามกฎหมาย (Legal Tights) ที่จะดำเนินการปกครองตนเอง สิทธิตามกฎหมายแบ่งได้เป็น 2 ประการ คือ

1.3.1 หน่วยการปกครองท้องถิ่นมีสิทธิที่จะตรากฎหมาย หรือระเบียบข้อบังคับ ต่าง ๆ ขององค์กรปกครองท้องถิ่น เพื่อประโยชน์ในการบริหารตามหน้าที่และเพื่อใช้บังคับประชาชนในท้องถิ่นนั้น ๆ เช่น เทศบัญญัติ ข้อบังคับสภาภิบาล เป็นต้น

1.3.2 สิทธิที่เป็นหลักในการดำเนินการบริหารท้องถิ่น คือ อำนาจในการกำหนดงบประมาณเพื่อบริหารกิจการตามอำนาจหน้าที่ของหน่วยการปกครองท้องถิ่นนั้น ๆ

1.3.3 มีองค์กรที่จำเป็นในการบริหารและการปกครองตนเอง องค์กรที่จำเป็นของท้องถิ่นจัดแบ่งเป็นสองฝ่าย คือ องค์กรฝ่ายบริหาร และองค์กรฝ่ายนิติบัญญัติ หรือในแบบมหานคร คือ กรุงเทพมหานครเป็นฝ่ายบริหาร สภากรุงเทพมหานครจะเป็นฝ่ายนิติบัญญัติ เป็นต้น

1.3.4 ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่น จากแนวคิดที่ว่าประชาชนในท้องถิ่นเท่านั้นที่จะรับรู้ปัญหา และวิธีการในการแก้ไขของตนเองอย่างแท้จริง หน่วยการปกครองท้องถิ่นจึงจำเป็นต้องมีคนในท้องถิ่นมาบริหารงาน เพื่อให้สมเจตนารมณ์และความต้องการของชุมชน และอยู่ภายใต้การควบคุมของประชาชนในท้องถิ่น นอกจากนั้นยังเป็นการฝึกให้ประชาชนในท้องถิ่นเข้าใจในระบบและกลไกของประชาธิปไตยอย่างแท้จริงอีกด้วย

ลิขิต ชีรวคิน (2535 : 36) ให้ความหมายการปกครองท้องถิ่นว่าเป็น การปกครองโดยวิธีการซึ่งหน่วยการปกครองในท้องถิ่น ได้มีการเลือกตั้งผู้ทำหน้าที่ปกครองโดยอิสระ และได้รับอำนาจโดยอิสระ โดยความรับผิดชอบซึ่งตนสามารถที่จะใช้ได้โดยปราศจากการควบคุมของหน่วยการปกครองส่วนภูมิภาคและส่วนกลาง แต่การปกครองท้องถิ่นยังอยู่ภายใต้บทบังคับว่าด้วยอำนาจสูงสุดของประเทศ มิใช่ว่าได้กลายเป็นรัฐอธิปไตยไป

วิญญู อังคนารักษ์ (2519 : 4) ให้ความหมายไว้ว่า การปกครองท้องถิ่น หมายถึง การปกครองในรูปลักษณะการกระจายอำนาจบางอย่าง ซึ่งรัฐมอบหมายให้ท้องถิ่นทำเอง เพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นมีโอกาสปกครองและบริหารท้องถิ่นด้วยตนเอง เพื่อสนองความต้องการส่วนรวมของประชาชนในท้องถิ่นนั้นให้ดำเนินไปอย่างประหยัด มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลตรงกับความต้องการของประชาชน โดยมีงบประมาณของตนเองและมีอิสระในการบริหารพอสมควร

โกวิท พวงงาม (2548 : 20-21) การปกครองท้องถิ่น หมายถึง การปกครองส่วนหนึ่งของประเทศ ซึ่งมีอำนาจอิสระในการปฏิบัติหน้าที่ตามสมควร อำนาจอิสระในการปฏิบัติหน้าที่จะต้องไม่มากจนมีผลกระทบต่ออำนาจอธิปไตยของรัฐ เพราะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมิใช่ชุมชนที่มีอำนาจอธิปไตย องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีสิทธิตามกฎหมายมีองค์การที่จำเป็นเพื่อเป็นประโยชน์ในการปฏิบัติหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั่นเอง

จากความหมายของคำว่า การปกครองส่วนท้องถิ่นข้างต้นพอสรุปได้ว่า การปกครองท้องถิ่น คือ การปกครองที่รัฐบาลกลางมอบอำนาจให้ประชาชนดำเนินการปกครองตนเอง โดยให้มีหน่วยการปกครองท้องถิ่นทำหน้าที่เกี่ยวกับการบริหารพัฒนา และให้บริการประชาชนในเขตพื้นที่องค์กรหน่วยการปกครองท้องถิ่นดังกล่าวนี้ มีอำนาจในการกำหนดนโยบาย ตัดสินใจ และดำเนินการภายใต้ขอบเขตของกฎหมายที่กำหนดภายในท้องถิ่นของตนเองเท่านั้นและหน่วยการปกครองท้องถิ่นนี้ต้องอยู่ในความดูแลของรัฐบาลกลาง

2. วัตถุประสงค์ของการปกครองท้องถิ่น

การปกครองท้องถิ่นเป็นรูปแบบการปกครอง ที่มีความสำคัญต่อการบริหารประเทศซึ่งมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญดังนี้ (ชวงค์ ฉายะบุตร. 2539 : 27-28)

2.1 ช่วยแบ่งเบาภาระของรัฐบาล เป็นสิ่งที่เห็นได้ชัดว่าในการบริหารประเทศจำเป็นต้องอาศัยเงินงบประมาณ เป็นหลักหากเงินงบประมาณจำกัดภารกิจที่จะต้องบริการให้กับชุมชนต่าง ๆ อาจไม่พอเพียง ดังนั้นหากจัดให้มีการปกครองท้องถิ่นหน่วยการปกครองท้องถิ่นนั้น ๆ ก็สามารมีรายได้ มีเงินงบประมาณของตนเองเพียงพอที่จะดำเนินการสร้างความเจริญให้กับท้องถิ่นได้ จึงเป็นการแบ่งเบาภาระของรัฐบาลได้เป็น

อย่างมาก การแบ่งเบานี้เป็นการแบ่งเบาทั้งทางด้านการเงิน ตัวบุคคล ตลอดจนเวลาที่ใช้ในการดำเนินงาน

2.2 ตอบสนองความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นอย่างแท้จริง เนื่องจากประเทศมีขนาดกว้างใหญ่ ความต้องการของประชาชนในแต่ละท้องถิ่นย่อมมีความแตกต่างกัน การรองรับการบริการจากรัฐบาลกลางแต่อย่างเดียว อาจไม่มีตรงตามความต้องการที่แท้จริงและล่าช้าหน่วยงานปกครองท้องถิ่นที่มีประชากรในท้องถิ่นที่มีประชากรในท้องถิ่น เป็นผู้บริหารเท่านั้นจึงจะสามารถตอบสนองความต้องการนั้นได้

2.3 เพื่อความประหยัด โดยที่ท้องถิ่นแต่ละแห่งมีความแตกต่างกัน สภาพความเป็นอยู่ของประชาชนก็ต่างไปด้วย การจัดตั้งองค์กรปกครองท้องถิ่นขึ้นจึงจำเป็น โดยให้อำนาจแก่องค์กรท้องถิ่นจัดเก็บภาษีอากร ซึ่งเป็นวิธีการหารายได้ให้กับท้องถิ่นเพื่อนำไปใช้ในการบริหารกิจการของท้องถิ่น ทำให้ประหยัดเงินงบประมาณของรัฐบาลกลางที่จะต้องจ่ายให้กับท้องถิ่นทั่วประเทศเป็นอันมาก และแม้จะมีการจัดสรรเงินงบประมาณจากรัฐบาลกลางไปอยู่บางก็มีเงื่อนไขที่กำหนดไว้อย่างรอบคอบ

2.4 เพื่อองค์กรปกครองท้องถิ่น เป็นสถาบันที่ให้การศึกษาการปกครองระบอบประชาธิปไตยกับประชาชน การที่การปกครองท้องถิ่นเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองตนเอง ไม่ว่าจะโดยการสมัครรับเลือกตั้งเพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นเลือกเข้าไปทำหน้าที่ฝ่ายบริหาร หรือฝ่ายนิติบัญญัติขององค์กรปกครองท้องถิ่นก็ตาม การปฏิบัติหน้าที่ต่าง ๆ กันมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการเรียนรู้ ถึงกระบวนการปกครองระบอบประชาธิปไตยในระดับชาติเป็นอย่างดี

3. องค์ประกอบของการปกครองท้องถิ่น

อุทัย หิรัญโต (2523 : 22) ได้แบ่งองค์ประกอบของการปกครองท้องถิ่นออกเป็น 8 ประการ ดังนี้

3.1 มีสถานภาพตามกฎหมาย (Legal Status) หมายความว่า หากประเทศใดกำหนดเรื่องการปกครองท้องถิ่นไว้ในรัฐธรรมนูญของประเทศ การปกครองท้องถิ่นในประเทศนั้นจะมีความเข้มแข็งกว่าการปกครองท้องถิ่นที่จัดตั้งโดยกฎหมายอื่น เพราะข้อความที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญนั้นเป็นการแสดงให้เห็นว่า ประเทศนั้นมีนโยบายที่กระจายอำนาจอย่างแท้จริง

3.2 มีพื้นที่และระดับของตนเอง (Area and Level)

3.3 ได้รับการกระจายอำนาจและหน้าที่จากรัฐบาลกลาง

3.4 มีฐานะเป็นนิติบุคคล

3.5 มีการเลือกตั้งสมาชิกองค์การหรือคณะผู้บริหารซึ่งจะต้องได้รับการเลือกตั้งจากประชาชนในท้องถิ่นนั้น ๆ ทั้งหมดหรือบางส่วน เพื่อแสดงถึงการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองของประชาชน โคนเลือกผู้บริหารท้องถิ่นของตนเอง

3.6 มีอิสระในการปกครองตนเอง โดยการปกครองท้องถิ่นสามารถให้ดุลยพินิจของตนเองในการปฏิบัติกิจการภายในขอบเขตของกฎหมาย โดยไม่ต้องขออนุมัติจากรัฐบาลกลางและไม่อยู่ในสายการบังคับบัญชาของหน่วยงานทางราชการ

3.7 มีงบประมาณของตนเอง มีอำนาจในการจัดเก็บรายได้การจัดเก็บภาษีตามขอบเขตที่กฎหมายให้อำนาจในการจัดเก็บ เพื่อให้ท้องถิ่นมีรายได้เพียงพอที่จะทำนุบำรุงท้องถิ่นให้เจริญก้าวหน้าต่อไป

3.8 มีการควบคุมกำกับดูแลจากรัฐบาลกลาง ทั้งนี้เพื่อประโยชน์และความมั่นคงของรัฐและประชาชนโดยส่วนรวม

4. หลักการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบล

4.1 องค์การบริหารส่วนตำบล เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีอำนาจและหน้าที่ในการจัดระบบการบริหารสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นตัวเอง ทั้งนี้ในการดำเนินการพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลจะต้องตระหนักและคำนึงถึงต่อไปนี้

4.1.1 พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 ได้กำหนดอำนาจหน้าที่ ไว้ใน มาตรา 66 , 67 และ 68

4.1.2 อำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล ตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 มาตรา 16 นอกจากนี้ องค์การบริหารส่วนตำบล ยังต้องพิจารณาถึงกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ รัฐธรรมนูญ กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม การสาธารณสุข การศึกษา การควบคุมอาคาร การรักษาความสะอาด การผังเมือง เป็นต้น ทิศทางการพัฒนาประเทศ เป้าหมายและทิศทางการพัฒนาประเทศจะถูกกำหนดไว้ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ซึ่งทุกหน่วยงานไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานราชการ ส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค หรือท้องถิ่นจะต้องถือปฏิบัติในส่วนที่เกี่ยวข้องศักยภาพและความเหมาะสมของสภาพท้องถิ่นนั้น ๆ

4.1.3 นโยบายของรัฐบาล เป็นแนวทางการดำเนินงานของรัฐบาล เพื่อพัฒนาและแก้ปัญหาประเทศ ตามที่แถลงไว้ต่อรัฐสภา โดยมีหน่วยงานภายใต้ระเบียบบริหารราชการแผ่นดินส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และท้องถิ่น เป็นหน่วยงานตามภารกิจที่เกี่ยวข้อง

4.2 องค์การบริหารส่วนตำบลมีอำนาจหน้าที่ในการจัดบริการสาธารณะแก่ประชาชนในท้องถิ่น เป็นหน่วยงานปฏิบัติภายใต้การกำกับของรัฐบาล จำเป็นจะต้องถือปฏิบัติตามแนวนโยบายของรัฐบาลให้เกิดเป็นรูปธรรม โดยมีหน่วยงานในภูมิภาคระดับจังหวัด และอำเภอ เป็นผู้ประสานงานการปฏิบัติและสนับสนุนการดำเนินงาน โดยมีหลักสำคัญในการบริหารจัดการองค์การบริหารส่วนตำบลที่ดี เพื่อที่จะเป็นที่พึงของประชาชน โดยยึดหลักสำคัญ 6 ประการ คือ (กระทรวงมหาดไทย. 2540 : 10)

4.2.1 หลักนิติธรรม ซึ่งจะต้องบริหารด้วยความชอบธรรม ชอบด้วยระเบียบ กฎหมาย มุ่งรักษาและคุ้มครองผลประโยชน์ของประชาชนอย่างเท่าเทียมกันและยุติธรรม

4.2.2 หลักความโปร่งใส ชัดชัด “องค์การบริหารส่วนตำบลรู้อะไร ประชาชนรู้ด้วย โดยการเปิดเผยข้อมูลอย่างตรงไปตรงมา และพร้อมให้ประชาชนตรวจสอบได้ตลอดเวลา

4.2.3 หลักความรับผิดชอบ ให้การบริการสาธารณะตามหน้าที่ที่กำหนดไว้ ตามกฎหมายอย่างมีคุณภาพ ตระหนักในฐานะผู้แทนประชาชน

4.2.4 หลักการมีส่วนร่วม เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วม รับรู้และแสดงความคิดเห็นในกระบวนการตัดสินใจและตรวจสอบกระบวนการทำงานและผลการดำเนินงาน

4.2.5 หลักความคุ้มค่า พิจารณาการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า เกิดประโยชน์สูงสุด ป้องกันการรั่วไหลสูญเปล่า

4.2.6 หลักคุณธรรม ยึดมั่นในความถูกต้อง ซื่อสัตย์ จริงใจ ขยัน อดทน มีวินัย เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ประชาชน

4.3 ปัญหาและความต้องการของประชาชน องค์การบริหารส่วนตำบลได้ถูกจัดให้เป็นกลไกการประสาน การแก้ปัญหาและพัฒนาชุมชนระดับตำบล/หมู่บ้าน ซึ่งองค์การบริหารส่วนตำบลจะต้องศึกษา รวบรวมวิเคราะห์ปัญหา/ความต้องการให้ทราบถึงมิติของปัญหาใน 3 ด้าน เพื่อเป็นข้อมูลในการกำหนดเป้าหมายการพัฒนา และแผนงานหรือโครงการ คือ ลักษณะหรือสภาพของปัญหา

4.3.1 สาเหตุของปัญหา

4.3.2 แนวทางแก้ไขปัญหา

4.3.3 ศักยภาพขององค์การบริหารส่วนตำบล ในการกำหนดแนวทางพัฒนา หรือหาวิธีแก้ไขปัญหา ต้องคำนึงถึงศักยภาพ หรือความสามารถของหน่วยงาน และความเหมาะสมของสภาพพื้นที่

4.3.4 ศักยภาพขององค์การบริหารส่วนตำบล พิจารณาถึงปัจจัยทางการบริหารเป็นหลัก ได้แก่ บุคลากร งบประมาณ ระบบงาน เครื่องมืออุปกรณ์ต่าง ๆ

4.3.5 ศักยภาพพื้นที่ พิจารณาถึงสภาพภูมิศาสตร์ทรัพยากรธรรมชาติ ประชากร การรวมกลุ่มต่าง ๆ เป็นต้น

4.3.6 การใช้แผนเป็นเครื่องมือในการพัฒนา องค์การบริหารส่วนตำบล ต้องใช้แผนพัฒนาเป็นเครื่องมือในการบริหารงาน โดยหลักการสำคัญในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล

4.3.7 ต้องมีวิสัยทัศน์หรือเป้าหมายการพัฒนาที่ต้องการให้เกิดขึ้นในอนาคต ซึ่งต้องอาศัยกระบวนการประชาคมในการระดมความคิดเห็นและความต้องการของคนในท้องถิ่นว่าต้องการให้ท้องถิ่นเดินทางไปทางใด

4.3.8 ต้องครอบคลุมใน 3 มิติ คือ ครอบคลุมภารกิจในทุกด้านตามที่กฎหมายกำหนด ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ เด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ คนด้อยโอกาส รวมทั้งกลุ่มอาชีพต่าง ๆ ครอบคลุมพื้นที่ทุกหมู่บ้านในเขตตำบล

4.3.9 สอดคล้องกับการพัฒนาของชาติ โยคำนึงถึงทิศทางการพัฒนาของชาติ ได้แก่ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ นโยบายรัฐบาล แนวทางพัฒนาจังหวัด และอำเภอ

4.3.10 ตอบสนองปัญหาและความต้องการของประชาชน องค์การบริหารส่วนตำบลต้องแสวงหา ตรวจสอบ ศึกษาให้ชัดเจนว่าปัญหาที่แท้จริงของประชาชนคืออะไร และปัญหาใดมีความเร่งด่วนมากน้อยกว่ากัน และประชาชนต้องการมากที่สุด

4.3.11 ต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม

1) ให้ประชาชนร่วมจัดทำแผน โดยร่วมเป็นคณะกรรมการจัดทำแผนพัฒนาของ อบต. ร่วมเสนอปัญหาความต้องการ โครงการ/กิจกรรม ตามกระบวนการประชาคม

2) ให้ประชาชนได้ประเมินผลการปฏิบัติงาน ตามแผนขององค์การบริหารส่วนตำบล โดยเมื่อสิ้นปีงบประมาณ ให้จัดประชุมประชาคมเพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นต่อผลงานในรอบปี

4.3.12 ยึดหลักความเป็นไปได้และมีประโยชน์สูงสุด ในการกำหนดโครงการ/กิจกรรมที่จะบรรจุไว้ในแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล

4.3.13 แผนพัฒนาไปปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม เมื่อองค์การบริหารส่วนตำบลจัดทำแผนพัฒนาแล้วจะต้องนำแผนไปปฏิบัติตามที่กฎหมายได้กำหนดไว้ ให้องค์การบริหารส่วนตำบลบริหารกิจการให้เป็นไปตามแผนพัฒนา ตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 มาตรา 59 โดยใช้แผนเป็นฐานในการจัดทำข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี/เพิ่มเติม

สรุปได้ว่า ในการพัฒนาท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบลยึดหลัก 6 ประการ คือ การกึ่งตามกฎหมาย ทิศทางการพัฒนาประเทศ นโยบายของรัฐบาล ปัญหาและความต้องการของประชาชน ศักยภาพขององค์การบริหารส่วนตำบล และใช้แผนเป็นเครื่องมือในการพัฒนา การพัฒนาจึงจะมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด

แนวคิดเกี่ยวกับการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น

1. ความหมายของการวางแผนพัฒนาท้องถิ่น

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2541 : 81) ได้ให้ความหมายของการวางแผนพัฒนาว่า เป็นการกำหนดและตัดสินใจล่วงหน้าว่าจะดำเนินงาน อะไร ที่ไหน อย่างไร เมื่อใด และใครเป็นผู้ดำเนินการหรือรับผิดชอบ โดยมีวัตถุประสงค์และเป้าหมายเพื่อพัฒนาทั้งทางด้านเศรษฐกิจสังคม วัฒนธรรม ทั้งนี้โดยนำปัญหา ความต้องการแก้ไขปัญหามาเพื่อสนองตอบความต้องการนโยบายหรือแนวทางการพัฒนาศักยภาพมาวิเคราะห์เพื่อกำหนดเป็นวัตถุประสงค์และเป้าหมายในการแก้ไขปัญหามาเพื่อตอบสนองความต้องการนโยบายและพัฒนาศักยภาพแล้วจึงกำหนดออกมาในรูปของแผนงาน โครงการ งาน และกิจกรรม

วิทยาลัยการปกครอง และกรมการปกครอง (2545 : 25) ได้อธิบายความหมายของแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลไว้ว่า แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของตำบลมีลักษณะและการประสานงานและโครงการของจังหวัด อำเภอ รัฐวิสาหกิจ และการดำเนินการ

ของประชาชนในท้องถิ่นที่องค์กรบริหารส่วนตำบลได้จัดทำขึ้นเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ตลอดจนแก้ไขปัญหาของประชาชนในองค์กรบริหารส่วนตำบล

2. การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วม

การบริหารกิจการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์กรบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 มาตรา 66 บัญญัติให้องค์กรบริหารส่วนตำบลมีอำนาจหน้าที่ในการพัฒนาตำบลทั้งในทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม มาตรา 67 บัญญัติให้องค์กรบริหารส่วนตำบลมีอำนาจหน้าที่ที่จะต้องทำในเขตตำบล มาตรา 68 องค์กรบริหารส่วนตำบลอาจทำกิจการใดๆได้ในเขตองค์กรบริหารส่วนตำบล ซึ่งการดำเนินการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยฯ ได้กำหนดองค์กรในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นไว้สรุปได้ ดังนี้ (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. 2547 : 24)

2.1 คณะกรรมการพัฒนาท้องถิ่น เป็นองค์กรที่มีหน้าที่กำหนดแนวทางการพัฒนาของท้องถิ่นให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ นโยบายรัฐบาลแผนพัฒนาจังหวัด แผนพัฒนาอำเภอ การผังเมือง ตลอดจนให้คำปรึกษาหารือเกี่ยวกับการพัฒนาท้องถิ่น

2.2 คณะกรรมการสนับสนุนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น เป็นองค์กรที่มีหน้าที่จัดทำร่างแผนพัฒนาให้สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาที่คณะกรรมการพัฒนาท้องถิ่นกำหนด

2.3 คณะกรรมการประสานแผนพัฒนาท้องถิ่น เป็นองค์กรที่มีหน้าที่กำหนดกรอบทิศทาง แนวทาง รวมทั้งประสานการพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ และแนวทางการพัฒนาจังหวัด อำเภอ ตรวจสอบ วิเคราะห์และประสานแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัด และให้ความเห็นชอบร่างแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาและแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัด รวบรวมข้อมูลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อประโยชน์ในการประสานงานคณะกรรมการประสานแผนพัฒนาท้องถิ่น อาจมอบอำนาจในการให้ความเห็นชอบร่างแผนพัฒนาฯ ให้คณะอนุกรรมการประสานแผนระดับอำเภอ เพื่อปฏิบัติหน้าที่แทนได้ ภายใต้การกำหนดกรอบนโยบาย แนวทางการพัฒนาที่คณะกรรมการประสานแผนกำหนด สำหรับองค์ประกอบขององค์กรในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น (ยกเว้น คณะกรรมการสนับสนุนการจัดทำแผนพัฒนา) จะมีลักษณะ “ไตรภาคี” โดยมีองค์ประกอบ

จากตัวแทนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตัวแทนของราชการบริหารส่วนภูมิภาคและรัฐวิสาหกิจและตัวแทนจากภาคประชาชนในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อการประสานงานและบูรณาการรวมทั้งสร้างกระบวนการการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานท้องถิ่น

3. ความสำคัญของการวางแผนพัฒนาท้องถิ่น

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (2547 : 35) ได้อธิบายถึงความสำคัญของการวางแผนพัฒนาท้องถิ่น ไว้ดังนี้

3.1 เป็นการลดความไม่แน่นอนและปัญหาความยุ่งยากซับซ้อนที่จะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งนี้เพราะการวางแผนเป็นการจัด โอกาสทางด้านการจัดการให้ผู้วางแผนมีสายตากว้าง ไกลมองเหตุการณ์ต่างๆ ในอนาคตที่อาจเกิดขึ้น เช่น การเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยี ปัญหาความต้องการของประชาชนในสังคมนั้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้อาจส่งผลกระทบต่อ การบรรลุเป้าหมายขององค์กรนั้น ดังนั้นองค์กรจึงจำเป็นต้องเตรียมตัวและเผชิญกับสิ่งที่เกิดขึ้นอันเนื่องมาจากความผันผวนของสิ่งแวดล้อม ได้แก่ สภาพเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง เป็นต้น

3.2 ทำให้เกิดการยอมรับแนวความคิดใหม่ๆ เข้ามาในองค์กร ทั้งนี้เนื่องมาจากปรัชญาของการวางแผนยึดถือและยอมรับเรื่องการเปลี่ยนแปลง ไม่มีสิ่งใดอยู่อย่างยั่งยืน จึงทำให้มีการยอมรับแนวความคิดเชิงระบบ (System Approach) เข้ามาในองค์กรยุคปัจจุบัน

3.3 ทำให้การดำเนินงานขององค์กรบรรลุถึงเป้าหมายที่วางไว้ ทั้งนี้เพราะการวางแผนเป็นงานที่ต้องกระทำเป็นจุดเริ่มแรกของทุกฝ่ายในองค์กร ทั้งนี้เพื่อเป็นหลักประกันให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความมั่นคงและมีความเจริญเติบโต

3.4 เป็นการลดความสูญเปล่าของหน่วยงานที่ซ้ำซ้อน เพราะการวางแผนทำให้มองเห็นภาพรวมขององค์กรที่ชัดเจน และยังเป็นการอำนวยความสะดวกในการจัดระเบียบขององค์กรให้มีความเหมาะสมกับลักษณะงานมากยิ่งขึ้น เป็นการแยกงานแต่ละแผนก ไม่ให้เกิดความซ้ำซ้อนกัน

3.5 ทำให้เกิดความแจ่มชัดในการดำเนินงาน เนื่องจากการวางแผนเป็นการกระทำโดยอาศัยทฤษฎี หลักการ และงานวิจัยต่างๆ มาเป็นตัวกำหนดจุดมุ่งหมายและแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจนในอนาคตอย่างเหมาะสมกับสภาพองค์กรที่ดำเนินอยู่

กล่าวโดยสรุปได้ว่า ไม่มีองค์กรใดที่จะประสบความสำเร็จได้โดยปราศจากการวางแผน ดังนั้นการวางแผนจึงเป็นสิ่งสำคัญอันดับแรกของกระบวนการจัดการที่ดีที่จะทำให้ท้องถิ่นเกิดการพัฒนา

4. ขั้นตอนการวางแผนพัฒนาท้องถิ่น

การจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาให้ดำเนินการตามระเบียบนี้ โดยมีขั้นตอนดำเนินการ ดังนี้ (กระทรวงมหาดไทย, 2548 : 6-7)

4.1 คณะกรรมการพัฒนาท้องถิ่นจัดประชุมประชาคมท้องถิ่น

ส่วนราชการและรัฐวิสาหกิจที่เกี่ยวข้อง เพื่อแจ้งแนวทางการพัฒนาท้องถิ่น รับทราบปัญหาความต้องการ ประเด็นการพัฒนา และประเด็นที่เกี่ยวข้องตลอดจนความช่วยเหลือทางวิชาการ และแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ เพื่อนำมากำหนดแนวทางการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนา โดยให้นำข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาจากหน่วยงานต่าง ๆ และข้อมูลในแผนชุมชนมาพิจารณาประกอบการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนา

4.2 คณะกรรมการสนับสนุนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น รวบรวมแนวทางและข้อมูล นำมาวิเคราะห์เพื่อจัดทำร่างแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาแล้วเสนอคณะกรรมการพัฒนาท้องถิ่น

4.3 คณะกรรมการพัฒนาท้องถิ่นพิจารณาร่างแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเพื่อเสนอผู้บริหารท้องถิ่น

4.4 ผู้บริหารท้องถิ่นพิจารณาอนุมัติร่างแผนยุทธศาสตร์การพัฒนา และประกาศใช้แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาสำหรับองค์การบริหารส่วนตำบลให้ผู้บริหารท้องถิ่นเสนอร่างแผนยุทธศาสตร์พัฒนาต่อสภาองค์การบริหารส่วนตำบลเพื่อให้ความเห็นชอบก่อน แล้วผู้บริหารท้องถิ่นจึงพิจารณาอนุมัติและประกาศใช้แผนยุทธศาสตร์พัฒนาต่อไป

5. ประโยชน์การวางแผนพัฒนาท้องถิ่น

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2541 : 81) ได้อธิบายประโยชน์การวางแผนพัฒนาท้องถิ่นไว้ดังนี้

5.1 ทำให้ท้องถิ่นมีทิศทางและเป้าหมายในการพัฒนาอย่างชัดเจนและแน่นอน

5.2 ทำให้เกิดการประสานการดำเนิน โครงการอย่างเป็นระบบ ระหว่างหน่วยงานต่างๆและช่วยลดความขัดแย้งและขจัดความซ้ำซ้อนในการทำงาน

5.3 ทำให้สามารถเลือกวิธีที่ดีที่สุดในการแก้ไขปัญหาความต้องการได้อย่างถูกต้องและยังสามารถป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้นในอนาคตได้อีก

5.4 ทำให้สามารถตรวจสอบ ติดตาม และควบคุมการดำเนินโครงการพัฒนาต่างๆตลอดจนควบคุมการใช้จ่ายงบประมาณให้เกิดประสิทธิภาพ

5.5 ทำให้มีเครื่องมือในการบริหารพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม รวมทั้งแก้ไขปัญหาความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนา

6. ลักษณะสำคัญของแผนพัฒนาท้องถิ่น

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (2547 : 63) ได้อธิบายถึงลักษณะสำคัญของแผนพัฒนาท้องถิ่น ไว้ดังนี้

6.1 เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน คือ กำหนดแผนพัฒนาเริ่มจากประชาชนที่อยู่ในส่วนท้องถิ่นระดับพื้นฐานเป็นสำคัญ โดยประชาชนคิดริเริ่ม ตัดสินใจ กำหนดความต้องการของตนเอง กำหนดเป้าหมายการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนา

6.2 ขอมรับแนวคิดที่หลากหลายในการพัฒนาและสภาพแวดล้อมของชุมชนตระหนักถึงปัญหาและความต้องการ ในแต่ละส่วนท้องถิ่นที่แตกต่างกัน อาศัยคนที่อยู่ในพื้นที่เป็นผู้วางแผนในการพัฒนาและสามารถพัฒนาได้ถูกทาง

6.3 ขอมรับแนวคิดของคนในท้องถิ่นว่า การพัฒนาที่ใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในท้องถิ่นอย่างจำกัด เชื่อว่าประชาชนในท้องถิ่นมีความรู้ ความสามารถ และทักษะในการพัฒนาตนเองได้ รัฐเป็นเพียงผู้สนับสนุนเห็นได้ว่า การจัดทำแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมเป็นการเปิด โอกาสให้ประชาชนได้ใช้สิทธิการมีส่วนร่วมในการพัฒนาส่วนท้องถิ่น ทำให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง ทำให้รู้ถึงปัญหาและอุปสรรคของพื้นที่ในการจัดทำแผนพัฒนาส่วนท้องถิ่นดียิ่งขึ้น

7. ปัญหาและข้อจำกัดของการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น

จากการศึกษาตรวจสอบติดตามการบริหารกิจการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยเฉพาะในกระบวนการจัดทำแผนพัฒนา พบว่ามีปัญหาและข้อจำกัดซึ่งส่งผลกระทบต่อระบบการบริหารงานของท้องถิ่นมีดังนี้ (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. 2547 : 72)

7.1 ขาดวิสัยทัศน์ในการพัฒนา กล่าวคือ ไม่สามารถบอกได้ว่าเป้าหมายของการพัฒนาหรือสภาพที่พึงปรารถนาของท้องถิ่นในอนาคตคืออะไร แต่ส่วนใหญ่ทำได้เพียงเอาโครงการมารวมกันเพื่อเป็นแนวทางในการใช้จ่ายงบประมาณในแต่ละปี

7.2 บุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังขาดความรู้ ความเข้าใจ และประสบการณ์ในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น เนื่องจากพนักงานท้องถิ่นส่วนใหญ่เป็นผู้เพิ่งผ่านการทำงานครั้งแรกหรือมีความรู้ ความเข้าใจไม่มากพอ

7.3 การจัดทำแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นส่วนใหญ่ยังเน้นการพัฒนาเฉพาะ โครงสร้างพื้นฐาน ละเลยการพัฒนาด้านอื่นๆ

7.4 แผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ยังไม่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น เนื่องจากการจัดทำแผนพัฒนายังเป็นการระดมความคิดในวงแคบเฉพาะฝ่ายบริหารและฝ่ายสภา

7.5 การจัดทำแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ยังขาดการมีส่วนร่วมของประชาชน เนื่องจากระบบยังไม่เอื้อต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชน ประกอบกับประชาชนเองยังขาดความสนใจในการเข้าร่วมทำกิจกรรม

7.6 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นส่วนใหญ่บริหารจัดการไม่เป็นไปตามแผนพัฒนานอกจากจะไม่ให้ความสำคัญของแผนแล้วยังถือเป็นการปฏิบัติที่ไม่สอดคล้องกับบทบัญญัติของกฎหมายตามหลักการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องปรับวิธีทำงานใหม่ โดยเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นแกนหลักในการพัฒนา โดย

7.6.1 ให้ประชาชนเป็นผู้ร่วมคิดกำหนดความต้องการ

7.6.2 ให้ประชาชนร่วมดำเนินการ/และร่วมรับผิดชอบ

7.6.3 ให้ประชาชนเป็นผู้รับผลประโยชน์

8. แนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนา ดังต่อไปนี้ (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2547 : 75)

8.1 ร่วมคิดกำหนดความต้องการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกกลุ่มเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดวิสัยทัศน์การพัฒนาหรือเป้าหมายการพัฒนาของท้องถิ่น กล่าวคือ เป็นการหล่อหลอมความต้องการของประชาชนที่หลากหลาย

เพื่อกำหนดเป็นภาพแห่งความสำเร็จที่ต้องการให้เกิดขึ้นในอนาคตที่อยู่บนพื้นฐานความเป็นไปได้และสามารถแก้ไขปัญหาได้

8.2 ร่วมจัดทำแผนพัฒนาหลังจากที่ท้องถิ่นและประชาคมได้ร่วมกันคิด กำหนดวิสัยทัศน์และยุทธศาสตร์ ซึ่งเปรียบเสมือนได้กำหนดจุดหมายที่จะเดินให้ถึงและ กำหนดเส้นทางการเดินทางต่อไปก็จะต้องกำหนดวิธีการเดิน ไปสู่จุดหมายก็คือการกำหนด แผนงาน โครงการต่าง ๆ ซึ่งสามารถให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมได้ใน 2 ลักษณะ ดังนี้

8.2.1 ควรแต่งตั้งผู้แทนชุมชน กลุ่มอาชีพหรือกลุ่มอื่น ๆ เข้าร่วมเป็น คณะกรรมการการจัดทำแผนพัฒนา

8.2.2 ควรเปิดโอกาสให้ชุมชนระดับหมู่บ้านหรือกลุ่มต่าง ๆ ในส่วนท้องถิ่นได้เสนอแผนงาน/โครงการที่สอดคล้องกับปัญหาความต้องการของกลุ่ม หรือชุมชนนั้น

8.3 ให้ประชาชนได้รับรู้ ตรวจสอบ แสดงความคิดเห็น และข้อเสนอแนะ ต่อแผนงาน โครงการพัฒนาของท้องถิ่นทั้งระยะสั้นและระยะปานกลาง โดยการจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นต่อร่างแผนพัฒนาก่อนจะเสนอให้ผู้มีอำนาจพิจารณาให้ความเห็นชอบ

8.4 ต้องใช้แผนงานพัฒนาเป็นแนวทางในการบริหารกิจการของท้องถิ่น เพื่อสนองตอบปัญหาความต้องการของประชาชน

8.5 ให้ประชาชนร่วมปฏิบัติติดตามและประเมินผล การนำแผนพัฒนา ไปสู่การปฏิบัติโดยเฉพาะกิจกรรม/โครงการที่ต้องใช้งบประมาณนั้นจะต้องเปิดโอกาสให้ ประชาชนได้ร่วมตรวจสอบการดำเนินงานของท้องถิ่นให้เป็น ไปด้วยความถูกต้อง โปร่งใส โดยให้ผู้แทนชุมชนตามข้อเสนอของประชาชนร่วมเป็นกรรมการในกระบวนการจัดซื้อ- จัดจ้าง การติดตามประเมินผล การเปิดโอกาสให้ประชาชนร่วมปฏิบัติงานทำให้ทราบ ความก้าวหน้าของโครงการ ปัญหา/อุปสรรคในการปฏิบัติงาน นอกจากนั้นหลังสิ้น ปีงบประมาณ ท้องถิ่นควรจัดประชุมประชาคมเพื่อชี้แจงผลการดำเนินงานและเปิดโอกาส ให้ประชาชนได้ประเมินผลประโยชน์ที่ได้รับจริงจะเห็นว่าการพัฒนาขององค์กรปกครอง ท้องถิ่นเป็นการพัฒนาจากล่างขึ้นสู่บน เป็นการพัฒนาที่เน้นที่บทบาทของประชาชนรวม ทั้งข้าราชการระดับล่างเป็นผู้กำหนดตัดสินใจความต้องการของตนเองที่จะพัฒนาและ ใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่รวมทั้งสภาพแวดล้อมในส่วนท้องถิ่น

ระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น

การพัฒนาที่จะทำให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด จะต้องมียุทธศาสตร์การพัฒนาเป็นแนวทางในการดำเนินงาน การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นจึงเป็นการแปลงแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาไปสู่การปฏิบัติเพื่อแก้ไขปัญหาและความต้องการของท้องถิ่น ทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถปฏิบัติงานและให้บริการสาธารณะแก่ประชาชนในพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

แผนพัฒนาท้องถิ่นองค์การบริหารส่วนตำบลหนองหมื่นถ่าน การพัฒนาที่จะทำให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุดจะต้องมียุทธศาสตร์การพัฒนาเป็นแนวทางในการดำเนินการ การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นจึงเป็นการแปลงแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาไปสู่การปฏิบัติ เพื่อแก้ไขปัญหาและความต้องการของท้องถิ่นทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถปฏิบัติงานและให้บริการสาธารณะแก่ประชาชนในพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นองค์การบริหารส่วนตำบลหนองหมื่นถ่านจึงได้จัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นซึ่งเป็นแผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนา เป็นการกำหนดรายละเอียดแผนงาน/โครงการ จัดทำขึ้นสำหรับการจัดทำงบประมาณในแต่ละปี และมีความต่อเนื่องโดยเป็นแผนก้าวนำครอบคลุมระยะเวลา 3 ปี เพื่อนำไปดำเนินการแก้ไขปัญหาและตอบสนองความต้องการของประชาชนในพื้นที่อย่างมีระบบ และเป็นไปตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการวางแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2548 องค์การบริหารส่วนตำบลหนองหมื่นถ่าน อำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด ได้วางยุทธศาสตร์และแนวทางพัฒนาในช่วงท้องถิ่นไว้ดังนี้ (สำนักปลัดท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบลหนองหมื่นถ่าน. 2553 : 36)

ยุทธศาสตร์ที่ 1 ด้านโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งแวดล้อมที่ดี

แนวทางพัฒนา 1 จัดระบบคมนาคมให้เหมาะสม เช่น ก่อสร้าง ปรับปรุง บำรุงรักษาถนนและสะพาน

แนวทางพัฒนาที่ 2 จัดระบบสาธารณสุขปโภคและสาธารณสุขการ

แนวทางพัฒนาที่ 3 จัดให้มีการวางระบบจราจรเพื่อป้องกันอุบัติเหตุ

ทางถนน

แนวทางพัฒนาที่ 4 จัดให้มีสวนสาธารณะสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ กีฬา และนันทนาการ

แนวทางพัฒนาที่ 5 การอนุรักษ์และจัดการทรัพยากรธรรมชาติ

แนวทางพัฒนาที่ 6 พัฒนาปรับปรุงการกำจัดขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล

ยุทธศาสตร์ที่ 2 ด้านเศรษฐกิจ

แนวทางพัฒนาที่ 1 พัฒนาส่งเสริมอาชีพและการพาณิชย์ให้แก่ประชาชน

ยุทธศาสตร์ที่ 3 ด้านสังคม

แนวทางพัฒนาที่ 1 พัฒนาและส่งเสริมการศึกษา

แนวทางพัฒนาที่ 2 ส่งเสริมทำนุบำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี

ภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมอันดีงาม

แนวทางพัฒนาที่ 3 ส่งเสริมสนับสนุนการสังคมสงเคราะห์ การพัฒนา

คุณภาพชีวิตเด็ก สตรี คนชราและผู้ด้อยโอกาส

แนวทางพัฒนาที่ 4 ส่งเสริมสนับสนุนการสาธารณสุข สุขภาพอนามัย

และการรักษาพยาบาล

ยุทธศาสตร์ที่ 4 ด้านการเมือง การบริหาร

แนวทางพัฒนาที่ 1 พัฒนาบุคลากรและการบริหารจัดการให้มี

ประสิทธิภาพในการทำงานเพิ่มขึ้น

แนวทางพัฒนาที่ 2 จัดหาเครื่องมือเครื่องใช้ วัสดุ อุปกรณ์ให้เพียงพอ

ต่อการปฏิบัติงาน

แนวทางพัฒนาที่ 3 พัฒนาปรับปรุงการปฏิบัติงาน บริการประชาชนให้

มีประสิทธิภาพ

แนวทางพัฒนาที่ 4 จัดให้มีการส่งเสริมประชาธิปไตย การมีส่วนร่วม

การพัฒนาของท้องถิ่น

แนวทางพัฒนาที่ 5 ส่งเสริมพัฒนาและปรับปรุงระบบการป้องกันและ

บรรเทาสาธารณภัย

แนวทางพัฒนาที่ 6 ส่งเสริมการบริหารงานด้านความโปร่งใสตรวจสอบได้

แนวทางพัฒนาที่ 7 ส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ การติดตามผลและ

ประเมินผลการปฏิบัติงาน

ยุทธศาสตร์ที่ 5 ด้านการรักษาความมั่นคง ความสงบเรียบร้อย ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

แนวทางพัฒนาที่ 1 จัดให้มีและส่งเสริมการรักษาความปลอดภัยและความสงบเรียบร้อย

แนวทางพัฒนาที่ 2 สนับสนุนและส่งเสริมการป้องกันยาเสพติด

ยุทธศาสตร์ที่ 6 ด้านเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต แปรรูปจากผลผลิตทางการเกษตร

แนวทางพัฒนาที่ 1 จัดหาแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรอย่างทั่วถึง

แนวทางพัฒนาที่ 2 ส่งเสริมปรับปรุงประสิทธิภาพในการผลิตสินค้าการเกษตรไปสู่มาตรฐานการพัฒนาอุตสาหกรรมต่อเนื่องจากการเกษตร

บริบทองค์การบริหารส่วนตำบลหนองหมื่นถ่าน อำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด

1. สภาพข้อมูลทั่วไป

1.1 ที่ตั้ง

ตำบลหนองหมื่นถ่าน เป็นตำบลหนึ่งใน 10 ตำบลของอำเภออาจสามารถ ระยะทางจากอำเภอ 15 กิโลเมตร ห่างจากจังหวัดร้อยเอ็ด 54 กิโลเมตร

1.2 อาณาเขต

ทิศเหนือ จดตำบลหนองม อำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด

ทิศใต้ จดตำบลห้วยหินลาด อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

ทิศตะวันออก จดตำบลโพธิ์ใหญ่ ตำบลพนมไพร จังหวัดร้อยเอ็ด

ทิศตะวันตก จดตำบลหนองขาม อำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด

1.3 เนื้อที่

องค์การบริหารส่วนตำบลหนองหมื่นถ่าน มีพื้นที่โดยประมาณ จำนวน 28,251 ไร่ หรือประมาณ 48.50 ตารางกิโลเมตร

1.4 ภูมิประเทศ

สภาพพื้นที่โดยทั่วไปของตำบลหนองหมื่นถ่าน เป็นพื้นที่ราบสูง พื้นที่

เป็นดินปนทราย มีป่าไม้โดยทั่วไปเป็นป่าโปร่ง องค์การบริหารส่วนตำบลหนองหมื่นถ่านมี 3 ฤดูกาล คือ

1.4.1 ฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่เดือน มีนาคม ถึงเดือน พฤษภาคม อากาศ ร้อนจัดมาก

1.4.2 ฤดูฝน เริ่มตั้งแต่เดือนมิถุนายน ถึงเดือนตุลาคม มีฝนตกชุกเป็น บางช่วงและไม่ตรงตามฤดูกาลเกษตรมักไม่ได้ทำการเกษตรตรงตามฤดูกาล

1.4.3 ฤดูหนาว เริ่มตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน ถึงเดือนกุมภาพันธ์ อากาศหนาวมาก แห้งแล้ง

1.5 จำนวนหมู่บ้านภายในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล 17 หมู่บ้าน

จำนวนหมู่บ้านในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล ทั้งหมู่บ้าน 17 หมู่บ้าน ได้แก่

หมู่ที่ 1 บ้านสีสวาด	หมู่ที่ 10 บ้านมะกอก
หมู่ที่ 2 บ้านหนองผือ	หมู่ที่ 11 บ้านแจม
หมู่ที่ 3 บ้านเลี้ยวขาว	หมู่ที่ 12 บ้านแจม
หมู่ที่ 4 บ้านหนองยาง	หมู่ที่ 13 บ้านหนองหมื่นถ่าน
หมู่ที่ 5 บ้านหนองหมื่นถ่าน	หมู่ที่ 14 บ้านมะกอก
หมู่ที่ 6 บ้านหนองหัวคน	หมู่ที่ 15 บ้านหนองหัวคน
หมู่ที่ 7 บ้านทองกลาง	หมู่ที่ 16 บ้านกระจาย
หมู่ที่ 8 บ้านเหล่าสูง	หมู่ที่ 17 บ้านทองกลาง
หมู่ที่ 9 บ้านกระจาย	

1.6 ประชากร

ประชากรในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลหนองหมื่นถ่าน ทั้งสิ้น 9,911 คน แยกเป็นชาย 4,972 คน เป็นหญิง 4,939 คน จำนวนประชากร 1,902 ครัวเรือน

1.7 สภาพทางเศรษฐกิจ

ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพด้านเกษตรกรรมและปศุสัตว์ อาชีพหลักคือทำนา ผลผลิตที่สำคัญคือข้าวทั้งข้าวหอมมะลิและข้าวเหนียว นอกนั้นจะมีใบยาสูบ, ถั่วลิสง, ข้าวโพด

ด้านอุตสาหกรรม เป็นอุตสาหกรรมในครัวเรือน กระจายอยู่ทั่วไปเป็นการทอผ้าไหมแบบพื้นเมือง และการจักสานไม้ไผ่เป็นของใช้ต่างๆ

1.8 สภาพทางสังคม

1.8.1 การศึกษา ในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลประกอบด้วย

1) โรงเรียนประถมศึกษา 8 แห่ง ซึ่งเป็นของรัฐบาล

- | | |
|---------------------------------|--------------------|
| 1.1) โรงเรียนบ้านสีสวาดเล็บบขาว | ตั้งอยู่หมู่ที่ 1 |
| 1.2) โรงเรียนบ้านหนองยาง | ตั้งอยู่หมู่ที่ 4 |
| 1.3) โรงเรียนบ้านหนองหมื่นถ่าน | ตั้งอยู่หมู่ที่ 13 |
| 1.4) โรงเรียนบ้านหนองหัวคน | ตั้งอยู่หมู่ที่ 15 |
| 1.5) โรงเรียนบ้านทองหลาง | ตั้งอยู่หมู่ที่ 7 |
| 1.6) โรงเรียนบ้านกระจายเหล่าสูง | ตั้งอยู่หมู่ที่ 9 |
| 1.7) โรงเรียนบ้านมะกอก | ตั้งอยู่หมู่ที่ 10 |
| 1.8) โรงเรียนบ้านแจ่ม | ตั้งอยู่หมู่ที่ 12 |

2) โรงเรียนมัธยมศึกษา 1 แห่ง ซึ่งเป็นของรัฐบาล คือ โรงเรียนหนองหมื่นถ่านวิทยา ตั้งอยู่หมู่ที่ 13

- | | |
|--------------------------------|---------|
| 3) ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน | 17 แห่ง |
| 4) ศูนย์ข้อมูลหมู่บ้าน | 17 แห่ง |
| 5) ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน | 1 แห่ง |

6) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กประจำหมู่บ้าน 6 แห่ง

7) พช.ถ่ายโอน 4 แห่ง

- | | |
|--|--------------------|
| 7.1) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านหนองหมื่นถ่าน | ตั้งอยู่หมู่ที่ 13 |
| 7.2) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านหนองหัวคน | ตั้งอยู่หมู่ที่ 6 |
| 7.3) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านทองหลาง | ตั้งอยู่หมู่ที่ 7 |
| 7.4) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านกระจาย | ตั้งอยู่หมู่ที่ 16 |

8) กรรมการศาสนาถ่ายโอน 1 แห่ง

- | | |
|---|-------------------|
| 8.1) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านสีสวาด | ตั้งอยู่หมู่ที่ 1 |
| 8.2) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์การบริหารส่วนตำบลหนองหมื่นถ่าน | |

ตั้งอยู่หมู่ที่ 11

8.3) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์การบริหารส่วนตำบลหนองหมื่นถ่าน

ตั้งอยู่หมู่ที่ 10

1.8.2 สถาบันและองค์กรทางศาสนา

ในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบล ประกอบด้วย วัด/สำนักสงฆ์

จำนวน 14 แห่ง

- | | |
|---------------------------|---------------------|
| 1) วัดราษฎร์เจริญ | อยู่ในเขตหมู่ที่ 1 |
| 2) วัดผ่องสี | อยู่ในเขตหมู่ที่ 2 |
| 3) วัดสว่างนิคม | อยู่ในเขตหมู่ที่ 3 |
| 4) วัดศรีเจริญพร | อยู่ในเขตหมู่ที่ 4 |
| 5) วัดจักรวาลภูมิพิณี | อยู่ในเขตหมู่ที่ 5 |
| 6) วัดโพธิ์ศรี | อยู่ในเขตหมู่ที่ 6 |
| 7) สำนักสงฆ์บ้านหนองหัวคน | อยู่ในเขตหมู่ที่ 6 |
| 8) วัดศรีเจริญผล | อยู่ในเขตหมู่ที่ 7 |
| 9) สำนักสงฆ์บ้านเหล่าสูง | อยู่ในเขตหมู่ที่ 8 |
| 10) วัดสระแก้ว | อยู่ในเขตหมู่ที่ 10 |
| 11) วัดเรืองศรี | อยู่ในเขตหมู่ที่ 11 |
| 12) วัดโนนฤๅษี | อยู่ในเขตหมู่ที่ 11 |
| 13) วัดราษฎร์บำรุง | อยู่ในเขตหมู่ที่ 12 |
| 14) สำนักสงฆ์อุเทนวาราม | อยู่ในเขตหมู่ที่ 17 |

1.8.3 สาธารณสุข

1) สถานีอนามัย ในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลหนองหมื่นถ่าน 2 แห่ง ได้แก่

1.1) สถานีอนามัยบ้านสี่สวาด หมู่ที่ 1

1.2) สถานีอนามัย บ้านหนองหมื่นถ่าน หมู่ที่ 13

จากนี้ยังมีหน่วย อสม. แต่ละหมู่บ้านเพื่อบริการขั้นมูลฐานของการรักษาพยาบาล อัตราการมีและการใช้ส้วมราดน้ำร้อยละ 100

1.8.4 ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

1) มีสถานีตำรวจรตำบลหนองอ้อม รับผิดชอบในเขตพื้นที่ตำบลหนองหมื่นถ่าน

2) หน่วยป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน 1 แห่ง

3) ป้อมยาม อบต. 17 แห่ง

1.9 การบริการพื้นฐาน

1.9.1 สถานที่ราชการในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองหมื่นถ่าน

- 1) ที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบลหนองหมื่นถ่าน ตั้งอยู่ในเขตหมู่ที่ 17
- 2) สถานีอนามัยประจำตำบลหนองหมื่นถ่าน ตั้งอยู่ในเขตหมู่ที่ 1,13

1.9.2 การคมนาคม

- 1) ถนนลาดยาง รพช. 1 สาย ระยะทางประมาณ 15 กม. สภาพพอใช้ได้
- 2) ถนนลูกรัง รพช. 1 สาย ระยะทาง 6 กม. สภาพเป็นหลุมเป็นบ่อ การจราจรลำบากโดยเฉพาะในช่วงฤดูฝน

1.9.3 การไฟฟ้า

- 1) หมู่บ้านที่ใช้ไฟฟ้ามีทุกหมู่บ้าน อัตราการใช้ไฟฟ้าของประชากรร้อยละ 99

1.9.4 แหล่งน้ำธรรมชาติ

- | | | |
|---------------------|----|------|
| 1) ลำน้ำ,ลำห้วย | 2 | สาย |
| 2) บึง หนองและอื่นๆ | 12 | แห่ง |

1.9.5 แหล่งน้ำที่สร้างขึ้น

- | | | |
|---------------------|----|------|
| 1) บ่อน้ำตื้น | 10 | แห่ง |
| 2) ฝาย | 1 | แห่ง |
| 3) บ่อน้ำบาดาล | 36 | แห่ง |
| 4) น้ำประปาหมู่บ้าน | 17 | แห่ง |

1.9.6 การประปา

องค์การบริหารส่วนตำบลหนองหมื่นถ่าน ยังขาดแคลนน้ำดื่มน้ำใช้ที่สะอาด ยังต้องขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานอื่นตลอด มีบางหมู่บ้านที่มีประปาหมู่บ้าน/ประปาของส่วนภูมิภาค แต่ยังไม่เพียงพอต่อความต้องการ อีกทั้งไม่มีแหล่งเก็บน้ำดิบไว้ใช้นอกฤดูฝน ซึ่งเป็นปัญหาทำให้ขาดแคลนน้ำสะอาดในการอุปโภค บริโภค องค์การบริหารส่วนตำบลหนองหมื่นถ่าน มีโครงการที่จะประสานกับหน่วยงานราชการที่มีหน้าที่เกี่ยวกับการจัดทำประปาเพื่อแก้ไขปัญหาเรื่องนี้ต่อไป

1.10 ข้อมูลอื่นๆ

ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่

เนื่องจากเป็นที่ราบสูงจึงมีสภาพที่ดินเหมาะกับการเพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์มีโบราณสถานเก่าแก่พอที่ ๆ จะสามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้

2. ศักยภาพขององค์การบริหารส่วนตำบล

หน่วยงานขององค์การบริหารส่วนตำบล

2.1 จำนวนบุคลากร 40 คน ประกอบด้วย

ตำแหน่งในสำนักงานปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล	13	คน
ตำแหน่งในส่วนการคลัง	8	คน
ตำแหน่งในส่วนโยธา	3	คน
ตำแหน่งในส่วนการศึกษา	16	คน

2.2 ระดับการศึกษาของบุคลากร

ประถมศึกษา	1	คน
มัธยมศึกษา/อาชีวศึกษา/อนุปริญญา	17	คน
ปริญญาตรี	21	คน
สูงกว่าปริญญาตรี	1	คน

2.3 รายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบล (ณ 30 กันยายน 2552)

ประจำปีงบประมาณ 2552	จำนวน	11,663,995.35	บาท	แยกเป็น
รายได้ที่องค์การบริหารส่วนตำบลจัดเก็บเอง	จำนวน	186,720.05	บาท	
รายได้ที่ส่วนราชการต่างๆจัดเก็บให้	จำนวน	5,631,868.27	บาท	
เงินอุดหนุนจากรัฐบาล	จำนวน	5,845,407.03	บาท	

3. ศักยภาพของชุมชนพื้นที่

การรวมกลุ่มของประชาชน จำนวนกลุ่มทุกประเภท 77 กลุ่ม
แยกเป็นประเภทกลุ่ม ได้แก่

3.1 กลุ่มอาชีพ	60	กลุ่ม
3.2 กลุ่มออมทรัพย์	17	กลุ่ม

4. ผลการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองหมื่นถ่าน

4.1 ด้านเศรษฐกิจ เช่น ส่งเสริมการประกอบอาชีพและยกระดับรายได้ อบรมอาชีพเสริมให้ราษฎรหลังฤดูเก็บเกี่ยว ส่งเสริมการปลูกข้าวปลอดภัยจากสารพิษ โดยการใช้ปุ๋ยชีวภาพ ส่งเสริมกลุ่มอาชีพในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง จัดหาครุภัณฑ์ด้านการเกษตร เช่น เครื่องสูบน้ำ เป็นต้น

4.2 ด้านสังคม เช่น การจัดประชุมประชาคมหมู่บ้านและตำบล การสงเคราะห์แก่คนชราและผู้ด้อยโอกาส การจัดสร้างบ้านให้แก่ผู้ยากไร้

4.3 ด้านโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ก่อสร้างถนน คสล. ภายในหมู่บ้าน ก่อสร้างถนนลูกรังเชื่อมระหว่างหมู่บ้านและตำบล ก่อสร้างสะพานข้ามลำห้วย และก่อสร้างถนนลาดยางเชื่อมระหว่างหมู่บ้านและตำบลใกล้เคียง เป็นต้น

4.4 ด้านแหล่งน้ำ เช่น ขุดลอกลำห้วย ก่อสร้างฝายน้ำล้น ก่อสร้างถังเก็บน้ำฝน ก่อสร้างระบบประปาหมู่บ้าน

4.5 ด้านสาธารณสุข เช่น รมรงค์ให้ประชาชนรู้จักการใช้ส้วมอย่างถูกสุขลักษณะ ป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกและโรคพิษสุนัขบ้า รมรงค์ในการทิ้งขยะมูลฝอย และจัดหาวัสดุ อุปกรณ์ในการป้องกันและควบคุมโรคติดต่อ เช่น เครื่องพ่นสารเคมี

4.6 ด้านการเมือง การบริหาร เช่น ปฏิบัติงานและบริหารงานด้วยความโปร่งใส บริสุทธิ์ ยุติธรรม รมรงค์ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารและจัดทำแผนพัฒนาประจำปี รมรงค์ให้ประชาชนเข้าร่วมประชุมสภาองค์การบริหารส่วนตำบล และให้ประชาชนเข้าร่วมเป็นกรรมการ ในการจัดซื้อ/จัดจ้าง และร่วมดำเนินการทุกขั้นตอน เป็นต้น

4.7 ด้านการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เช่น การจัดหาอาหารกลางวันและอาหารเสริม (นม) ให้แก่โรงเรียนและศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จัดงานอนุรักษ์ฟื้นฟูประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่น จัดงานส่งเสริมประเพณีลอยกระทง และประเพณีแห่เทียนพรรษา สนับสนุนในการจัดซื้อครุภัณฑ์ในการศึกษา เช่น เครื่องคอมพิวเตอร์ สนับสนุนในการจัดงานวันเด็กสำหรับ โรงเรียนและศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

4.8 ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น ปลูกป่าและกำหนดแนวเขตป่าถาวร ปลูกจิตสำนึกให้กับราษฎรให้รู้จักคุณค่าของป่า ฟื้นฟูสภาพแวดล้อมให้คงทนถาวร และจัดหาสถานที่ในการกำจัดสิ่งปฏิกูลและมูลฝอย

4.9 ด้านอื่น ๆ เช่น อบรมให้ความรู้เกี่ยวกับยาเสพติด และรณรงค์เกี่ยวกับยาเสพติด จัดการแข่งขันกีฬาระดับตำบล ขยายเขตไฟฟ้าภายในหมู่บ้านและไฟฟ้าสาธารณะอย่างทั่วถึง และจัดหาอุปกรณ์ในการสันตนาการ

สรุป บริบทขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองหมื่นถ่าน เป็นข้อมูลพื้นฐานของตำบลหนองหมื่นถ่านที่ใช้เป็นข้อมูลหลักประกอบการจัดทำแผน โดยเฉพาะแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาตำบล เป็นแผนระยะยาว 10 ปี โดยสภาพทั่วไป และข้อมูลพื้นฐานของตำบลหนองหมื่นถ่าน มีเนื้อหาสำคัญประกอบด้วย สภาพทั่วไป แผนที่ตำบล สภาพเศรษฐกิจ สภาพสังคม การบริหารชั้นพื้นฐาน ข้อมูลอื่น ๆ ศักยภาพในตำบล และผลการดำเนินงานของตำบล เป็นต้น

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สำหรับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม ผู้ศึกษาค้นคว้าได้นำงานวิจัยซึ่งมีความหมายใกล้เคียงกันมาเป็นแนวทางในการศึกษา ดังต่อไปนี้

ปิยนุช แสงวุธ (2544 : 72-73) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนพัฒนาท้องถิ่นตำบลนางาม อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ผลการศึกษาพบว่า

1. ผู้เกี่ยวข้องกับองค์การบริหารส่วนตำบลส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จบการศึกษาระดับประถมศึกษา อาศัยในท้องถิ่นมาตั้งแต่เกิด และส่วนใหญ่เป็นสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล
2. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนพัฒนาท้องถิ่นตำบลนางาม อำเภอ เสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง
3. ผลการเปรียบเทียบ พบว่า ประชาชนที่มีเพศ ระดับการศึกษา และอาชีพ แตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาท้องถิ่นตำบลนางาม อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ไม่แตกต่างกัน
4. สำหรับปัญหาที่พบ คือ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับองค์การบริหารส่วนตำบล เช่น สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล จะมีระดับมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาท้องถิ่นรับรู้และเข้าใจในระบบการวางแผนมากกว่าประชาชน ทำให้การพัฒนาท้องถิ่นไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร เนื่องจากไม่ได้รับความร่วมมือจากประชาชน ประชาชนขาดความรู้ความเข้าใจ ขาดวิสัยทัศน์ในการมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาท้องถิ่น

การม คำพิฑูรย์ (2545 : 121-122) ได้ทำการศึกษา การมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลพระยีน อำเภอพระยีน จังหวัดขอนแก่น ผลการศึกษาพบว่า

1. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง
2. ผลการเปรียบเทียบพบว่า ประชาชนที่มีเพศ ระดับการศึกษา และอาชีพแตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลพระยีน อำเภอพระยีน จังหวัดขอนแก่น ไม่แตกต่างกัน

3. ปัญหาในการบริหารจัดการในการวางแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลเพื่อเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน ที่มีการเสนอแนะมากที่สุด คือ องค์การบริหารส่วนตำบลขาดการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทราบวัตถุประสงค์ของการวางแผนพัฒนาองค์การบริหาร ส่วนตำบล ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขที่มากที่สุดคือ องค์การบริหารส่วนตำบลควรประชาสัมพันธ์ เชิญชวนให้ประชาชนมีส่วนร่วมอย่างจริงจัง

พวงทอง โยธาใหญ่ (2545 : 90-91) ได้ทำการศึกษา การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น : กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า

1. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น : กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเชียงใหม่ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง
2. ผลการเปรียบเทียบพบว่า ประชาชนที่มีเพศ ระดับการศึกษา และอาชีพแตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาท้องถิ่น ไม่แตกต่างกัน

3. สำหรับข้อเสนอแนะ พบว่า การจัดทำแผนพัฒนา องค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเชียงใหม่ ส่วนมากมีความพยายามจะปฏิบัติตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2541 แต่มีบางองค์การบริหารส่วนตำบล ยังปฏิบัติไม่ครบกระบวนการตามระเบียบที่กำหนด โดยเฉพาะในเรื่องการจัดทำแผนพัฒนา ทั้งนี้อาจมาจากเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานยังไม่มีความเข้าใจระเบียบเท่าที่ควร สำหรับการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น พบว่าอยู่ในระดับต่ำ

โยธิน ชารเจริญ (2545 : 48) ได้ศึกษาเรื่องการวางแผนที่มีผลต่อคุณภาพของแผนพัฒนาประจำปีของเทศบาลในจังหวัดขอนแก่น. พบว่า

1. บทบาทของคณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล ในการวางแผนพัฒนาตำบล ในอำเภอปทุมรัตน์ จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ ด้านขั้นตอนการเตรียมการวางแผน ด้านขั้นตอนการกำหนดวัตถุประสงค์ ด้านขั้นตอนการวิเคราะห์สภาพปัญหา และด้านการติดตามประเมินผล ตามลำดับ

2. ผลการเปรียบเทียบพบว่า ประชาชนที่มีเพศ ระดับการศึกษา และอาชีพ แตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาท้องถิ่น ไม่แตกต่างกัน

3. สำหรับข้อเสนอแนะ คณะกรรมการได้ให้ข้อเสนอแนะ เช่น ด้านขั้นตอนการกำหนดวัตถุประสงค์ คณะกรรมการควรมีความรู้ความสามารถในการกำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมาย และวิธีการดำเนินการในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น

เรณู คุปต์ชัย และคณะ (2545 : 85) ได้ทำการศึกษาเรื่องความรู้ความเข้าใจทัศนคติ และการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการบริหารงาน ในองค์การบริหารส่วนตำบลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลการศึกษาพบว่า

1. ประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการบริหารงานในองค์การบริหารส่วนตำบลอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการเลือกตั้ง ด้านการกำหนดแผนการดำเนินงาน ด้านการดำเนินงาน และด้านการติดตามตรวจสอบ

2. ผลการเปรียบเทียบพบว่า ประชาชนที่มีเพศ ระดับการศึกษา และอาชีพ แตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาท้องถิ่น ไม่แตกต่างกัน

วรารพร สีสกุล (2547 : 46-48) ได้ทำการศึกษา การมีส่วนร่วมของประชาชน ในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลตำบลบางคล้า อำเภอบาลคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา ผลการศึกษาพบว่า

1. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลตำบลบางคล้า อำเภอบาลคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ ด้านขั้นตอนการเตรียมการจัดทำแผน ด้านการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล ด้านการคัดเลือกและจัดลำดับความสำคัญของปัญหา และด้านการกำหนดจุดมุ่งหมายและแนวทางการพัฒนาระยะยาว

2. ผลการเปรียบเทียบ พบว่า ประชาชนที่มีเพศ ระดับการศึกษา และอาชีพ แตกต่างกัน มีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลตำบลบางคล้า อำเภอบาลคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา ไม่แตกต่างกัน

อังคณา วงษ์นอก (2547 : 112-114) ได้ศึกษาการบริหารในการวางแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล เพื่อเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตอำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม ผลการศึกษาพบว่า

1. การบริหารในการวางแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลเพื่อเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยรวมอยู่ในระดับมาก
2. ผลการเปรียบเทียบ พบว่า ประชาชนที่มีเพศ ระดับการศึกษา และอาชีพ แตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการในการวางแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
3. สำหรับข้อเสนอแนะ ประชาชนได้ให้ข้อเสนอแนะ เช่น ด้านการรวบรวมปัญหาความต้องการ องค์การบริหารส่วนตำบลควรเปิดโอกาสให้ประชาชนได้อธิบายข้อดี ข้อเสียของโครงการที่หมู่บ้านของตนต้องการอย่างกว้างขวาง ไม่ควรคำนึงถึงเวลา

พันทิพา พันธุ์สุรินทร์ (2548 : 82-84) ได้ทำการศึกษการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองขุ่นใหญ่ อำเภอนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด ผลการศึกษาค้นคว้าปรากฏดังนี้

1. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองขุ่นใหญ่ อำเภอนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านการจัดทำแผน ด้านการกำหนดปัญหาและแนวทางในการพัฒนาหมู่บ้าน ด้านการกำหนดและการจัดลำดับความสำคัญของปัญหาในระดับตำบล ด้านการกำหนดแนวทางการพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล และด้านการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน
2. ผลการเปรียบเทียบ พบว่า ประชาชนที่มีเพศ ระดับการศึกษา และอาชีพ แตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองขุ่นใหญ่ อำเภอนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
3. ปัญหาและอุปสรรคของการจัดทำแผนพัฒนาตำบลที่ไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ผ่านมา เนื่องจากไม่ได้ได้รับความร่วมมือจากประชาชนทุกกลุ่มทั้ง 5 ขั้นตอน ประชาชนขาดความรู้ ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเองในการจัดทำแผนพัฒนาตำบล และขาดวิสัยทัศน์ในการมีส่วนร่วมวางแผนพัฒนาท้องถิ่น

วาสนา ถิ่นขาม (2548 : 62-64) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการวางแผนพัฒนาตำบล : ศึกษากรณี องค์การบริหารส่วนตำบลเก่าขาม อำเภอน้ำยืน จังหวัดอุบลราชธานี ผลการศึกษาพบว่า

1. ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาตำบล ในเขตพื้นที่ องค์การบริหารส่วนตำบลเก่าขาม อำเภอน้ำยืน จังหวัดอุบลราชธานี โดยรวมและรายชื่ออยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านรวบรวมปัญหา/ความต้องการ ด้านเข้าร่วมปฏิบัติการ ด้านขั้นวิเคราะห์ ข้อมูล/สาเหตุปัญหา ด้านขั้นติดตามการดำเนิน โครงการ/กิจกรรม ตามลำดับ

2. ผลการเปรียบเทียบ พบว่า ประชาชนที่มีเพศ ระดับการศึกษา และอาชีพ แตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาตำบล : ศึกษากรณี องค์การบริหารส่วนตำบลเก่าขาม อำเภอน้ำยืน จังหวัดอุบลราชธานี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จิราวัลย์ วรวงศ์ (2550 : 53-55) ได้ศึกษาการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลเมืองสรวง อำเภอมืองสรวง จังหวัดร้อยเอ็ด ผลการศึกษาปรากฏดังนี้

1. ประชาชนเห็นว่าเทศบาลเมืองสรวง มีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น โดยรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการลงทุนและปฏิบัติงาน ด้านการมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินการ และด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล

2. ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ประชาชนที่มีเพศ ระดับการศึกษา และอาชีพ แตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลเมืองสรวง อำเภอมืองสรวง จังหวัดร้อยเอ็ด แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05